

ΤΑ «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ» ΧΩΡΙΑ ΜΑΣ

ΒΥΡΩΝΑ ΒΑΡΖΩΚΑ

Έβαλα το επίθετο του τίτλου σε εισαγωγικά. Και τούτο για να επισημάνω τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στο αληθινό νόημα της λέξης και σ' αυτό που εκφράζει η σημερινή πραγματικότητα. Συγκεκριμένα για να πω, πως τα χωριά μας κινδυνεύουν να είναι μόνο κατ' όνομα παραδοσιακά. Και εξηγούμαι:

Τα χωριά μας, είτε χωριστά είτε με κοινά διατάγματα, χαρακτηρίστηκαν από την Πολιτεία **παραδοσιακά, διατηρητέα** ή και **ιδιαιτέρου κάλλους**. Γιατί πραγματικά, πριν από χρόνια, πληρούσαν το νόημα των όρων αυτών. Θεσπίστηκαν και κάποιοι κανόνες δόμησης, ώστε κάθε επέμβαση στους χώρους και τα κτίσματά τους να μην αλλοιώνει τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους. Το κράτος πίστεψε πως οι κανόνες αυτοί, **μόνοι τους κι έτσι που καθορίστηκαν**, ήταν αρκετοί, για να επι-

τευχθεί ο μεγάλος πράγματι σκοπός, η διατήρηση της παραδοσιακής μορφής των χωριών του Ζαγοριού. Τι έγινε όμως, επιτεύχθηκε ο σκοπός; Τί δείχνει η μέχρι τώρα εφαρμογή τους; Σαν απάντηση θ' αναφέρω τα λόγια κάποιου αρμόδιου υπαλλήλου στον πρόεδρο ενός χωριού, που δεν τ' άγγιξε η φωτιά του κατακτητή: «Πρόεδρε, τελευταία πολύ γυαλίζει το χωριό σου!». Κι εγώ θα πρόσθετα: «Όλα τα χωριά μας γυαλίζουν!».

Χαρακτηρίστηκαν, λοιπόν, τα χωριά μας παραδοσιακά· σωστά. Θεσπίστηκαν και οι κανόνες δόμησης· απαραίτητο ασφαλώς συμπλήρωμα. Αλλά -εδώ αρχίζει το αδυσώπητο αλλά. Αλλά τί περιέχουν αυτοί οι κανόνες; Πώς θα επισκευάσει λ.χ. κάποιος τον τοίχο ή τη στέγη του σπιτιού του; Σαν απάντηση πάλι θα χρησιμοποιήσω μια φράση, που έγραψε

—αν θυμούμαι καλά— πριν μερικά χρόνια το περιοδικό μας: «Δεν μπορείς ν' αλλάξεις ούτε μια γρεντά χωρίς άδεια». Και άδεια σημαίνει έξοδα, πολλά έξοδα, πάρα πολλά έξοδα, που οι περισσότεροι, οι πλείστοι δεν μπορούν να τ' αντιμετωπίσουν.

Αυτά περιέχουν οι κανόνες δόμησης, δηλ. τις υποχρεώσεις των νοικοκυραίων. Αλλά **τί δεν** περιέχουν; Δεν περιέχουν πουθενά τις υποχρεώσεις του κράτους. Δεν μιλούν για τη συμβολή του, για τη βοήθειά του στο «γανάχτιο» μας να κρατήσουμε τα χωριά μας, τα σπίτια μας παραδοσιακά. Και μένουμε μόνοι μας. Αποτέλεσμα:

Πρώτο (το 10% των περιπτώσεων). Όποιος μπορεί, όποιος διαθέτει κάποια χρήματα και τον τρώει ο πόνος, η νοσταλγία —κι ο ρομαντισμός— θυσιάζει την εξασφάλιση του παιδιού του κι αντί να του πάρει ένα διαμέρισμα στην πόλη επισκευάζει (διάβαζε: ξαναχτίζει) το πατρικό του σπίτι στο χωριό.

Δεύτερο (περ το 20-30%). Όποιος δεν μπορεί, δεν έχει

χρήματα βλέπει το πατρικό του σε 2-3 χρόνια λιθοσωριά. Και γεμίζει το χωριό χαλάσματα.

Τρίτο (περ το 60-70%). Όποιος διαθέτει λίγα χρήματα, το ρισκάρει ρίχνοντάς το στην παρανομία. Δεν βγάζει άδεια, χρησιμοποιεί αταίριαστα, αλλά φτηνά, υλικά, λ.χ. τοίγκο. Και «γυαλίζουν» τα χωριά και χάνουν σιγά σιγά το παραδοσιακό τους χρώμα.

Όπως βλέπουμε, αιτία, κατά κύριο λόγο, της θλιβερής αυτής κατάστασης είναι η αδυναμία των Ζαγορίσιων ν' αντιμετωπίσουν, μόνοι κι αβοήθητοι, τόσο τις τεράστιες δαπάνες επισκευής των σπιτιών τους, όσο και τα επιβαλλόμενα από το κράτος πρόσθετα μεγάλα έξοδα για την έκδοση της άδειας. Γι' αυτό δεν είναι λίγοι εκείνοι, που θεωρούν δικαιολογημένη και συγγνωστή την παρανομία τους αυτή, έστω κι αν

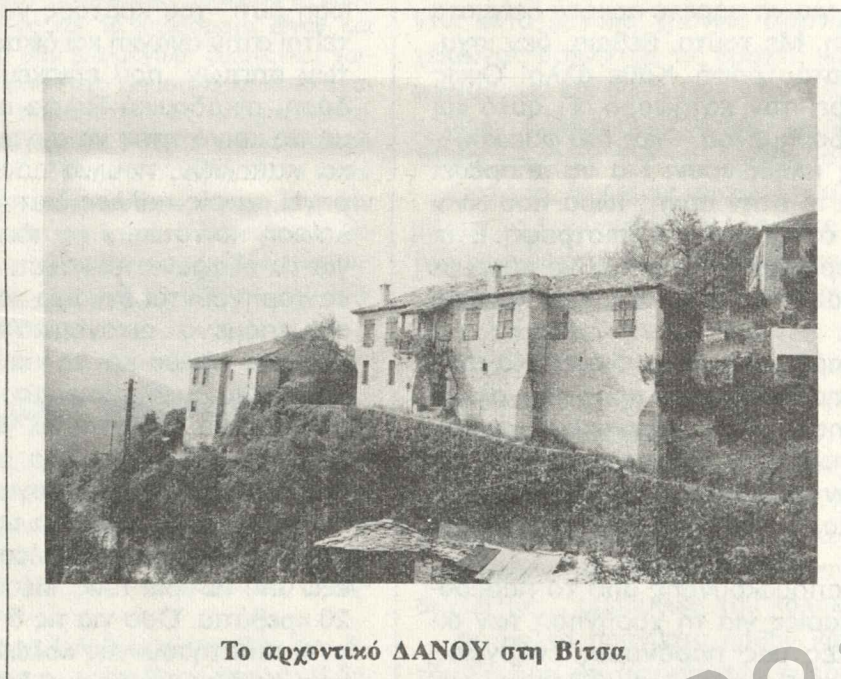
έτσι επέρχεται αλλοίωση του παραδοσιακού. Αρκεί που σώζονται τα σπίτια.

Όμως, αν αυτή την αναγκαστική παρανομία πολλοί τη δικαιολογούν και την ανέχονται, είναι και κάποια άλλη που δεν δικαιολογείται και δεν συγχωρείται με τίποτε. Αυτή είναι εκείνη που καταπατεί κοινοτικούς χώρους, που στήνει παράγκες όπου να'ναι, που κάνει πάρκιγκ τα μεσοχώρια, που αποθηκεύει στα σοκάκια μονίμως οικοδομικά υλικά, μπάζα και καυσόξυλα, που ρυπαίνει τον τόπο, που..., που... που την ανέχονται τα κοινοτικά συμβούλια για πολλούς και ποικίλους λόγους. Που σίγουρα καταστρέφει τα όλα χωριά, παραδοσιακά και μη.

Σ' αυτή την αλλοίωση, σ' αυτή την καταστροφή του παραδοσιακού που γίνεται —είτε από ανάγκη είτε σκόπιμα— από τον καθένα μας χωριστά, σαν άτομα, προστίθεται και η ζημιά που κάνουμε σαν σύνολα, σαν κοινότητες. Πολλά κοινοτικά έργα, που γίνονται μέσα στα χωριά, δεν ακολουθούν τον παραδοσιακό τρόπο. Π.χ. αντί να επισκευάσουμε το γκαλτερίμι που χάλασε αποκαθιστώντας την αρχική μορφή του, στρώνουμε το δρόμο με τσιμέντο, γιατί κοστίζει φτηνότερα και για να πάει το αυτοκίνητο εύκολα στην πόρτα μας. Ή φτιάχνοντάς το με πέτρα εξαφανίζουμε τα άλλα χαρακτηριστικά του: το αυλάκι στη μέση και τους αρκάδες σε κάθε βήμα, πάλι για χάρη του αυτοκινήτου. Ενώ σε τίποτε δεν θα εμποδιζόταν το αυτοκίνητο από μισό μέτρο αυλάκι κι ένα δάχτυλο αρκά, που στηρίζει το πόδι του διαβάτη.

Αλλά και το κράτος, το επίσημο κράτος που θέσπισε τους αβάσταχτους όρους δόμησης, έρχεται άλλοτε συνειδητά και άλλοτε ασυνείδητα, να συμβάλει στην καταστροφή.

Παράδειγμα πρώτο: Χορηγεί εν γνώσει του

Το αρχοντικό ΔΑΝΟΥ στη Βίτσα

Συνέχεια από την 1η σελ.

αδειες —και δάνεια— για να χτιστούν ογκωδέστατα ξενοδοχεία μέσα στα όρια των οικισμών, ανάμεσα στα σπίτια. Αποτέλεσμα να εξαφανίζονται τα σπίτια και το χωριό ν' ασφυκτιά.

Παράδειγμα δεύτερο: Χορηγεί εντελώς άκαιρα, Νοέμβριο και Δεκέμβριο, μικροπιστώσεις για έργα μέσα στους οικισμούς με την απaráβατη εντολή, δίκην δαμοκλείου σπάθης, «να απορροφηθούν μέσα στο λήγον οικονομικό έτος, διαφορετικά χάνονται». Η απορρόφηση των πιστώσεων, δηλαδή η κατασκευή έργου αυτή την εποχή στον τόπο μας και σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, είναι αδύνατη. Οπότε, για να μη χασθούν οι πιστώσεις, το έργο γίνεται «στα χαρτιά»-το αγνοούν αυτό οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες; Το αναθέτουν άρον-άρον σε κάποιο εργολάβο, γίνονται τα δικαιολογητικά, «παραλαμβάνεται» το έργο που δεν έγινε, κόβεται το ένταλμα πληρωμής και εισπράττει ο εργολάβος τα χρήματα για το έργο που δεν έκανε. Το φτιάχνει βέβαια τελικά ο άνθρωπος το έργο το ερχόμενο καλοκαίρι και το βαθιά υποχρεωμένο απέναντί του κοινοτικό συμβούλιο ανασαίνει που δεν πήγε φυλακή για ένα σωρό νομικές παραβάσεις.

Παράδειγμα τρίτο: Οι δημόσιες επιχειρήσεις (ΔΕΗ, ΟΤΕ) έχουν στήσει στα σοκάκια των χωριών θεόρατες κολώνες κι έχουν απλώσει τα καλώδιά τους μπροστά στους τοίχους και τα παραθύρια των σπιτιών άτακτα και ακαλαίσθητα, σαν τα μαλλιά της τρελής, που χαλούν την ομορφιά και την αρχοντιά τους.

Αυτή, δυστυχώς, την εικόνα παρουσιάζουν σήμερα τα χωριά μας, και πιστεύω πως θα συμφωνείτε με τα εισαγωγικά στον τίτλο. Αλλά κι αν αμφιβάλλετε, μια σύντομη περιήγηση σ' ένα-δυο χωριά είναι αρκετή, για να πάρετε αρκετά δείγματα τηςφοράς προς την αλλοίωση. Με τούτα, βέβαια, δεν ισχυρίζομαι πως ήρθε κιόλας η καταστροφή. Κάθε άλλο. Όμως έχουμε ξεκινήσει, έχουμε πάρει τον κατήφορο. Γι αυτό και οι φωνές για τη διάσωση του δομημένου —και του φυσικού— περιβάλλοντος τον τόπο μας πληθαίνουν. Για να μπορέσει να σωθεί τώρα που βρισκόμαστε στην αρχή, τώρα που είναι ακόμα εύκολο το σταμάτημα κι όχι δύσκολη η επιστροφή. Έτσι από μόνο του προκύπτει το ερώτημα: Τι πρέπει να κάνουμε για να διατηρηθούν τα χωριά μας παραδοσιακά όνομα και πράμα;

Πιστεύω πως η απάντηση πρέπει να είναι διπλή. Να αναφέρεται και στην ανασχεση της ολίσθησης προς την αλλοίωση και στην αποκατάσταση της αρχικής μορφής των χωριών μας και τη βελτίωσή της. Ασφαλώς, ο πρώτος στόχος πραγματώνεται με την άρση των γενεσιουργών αιτίων της φθοράς και ο δεύτερος με τη λήψη διορθωτικών και βελτιωτικών μέτρων. Ας τη δούμε, λοιπόν:

Αναφέραμε σαν αιτίες της απομάκρυνσης από το παραδοσιακό τις πολυδάπανες διαδικασίες για τη χορήγηση των οικοδομικών αδειών και τις δικές μας παράνομες ενέργειες, την αδιαφορία και την ανεύθυνη δραστηριότητα των κοινοτικών συμβουλίων, την παντελή έλλειψη κρατικής βοήθειας και τις αθέλητες ή θελημένες ενέργειες του κράτους και των δημόσιων επιχειρήσεων. Άρα η εξαφάνιση όλων αυτών θα σταματήσει, κατά τη γνώμη μας, την πορεία προς τη φθορά, ενώ κάποια απαραίτητα μέτρα ανάπλασης θα συμβάλουν στο να ξαναπάρουν τα χωριά μας την προηγούμενη χαρακτηριστική όψη τους και να την καλυτερέψουν. Σε χοντρές γραμμές, πρέπει να γίνουν τα εξής:

α) Οι οικοδομικές αδειες, τουλάχιστον όσες αφορούν σε εργασίες επισκευής και συντήρησης, να εκδίδονται από τα κοινοτικά συμβούλια **εντελώς δωρεάν**, βάσει κάποιων στοιχείων, που θα υποβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι (π.χ. περιγραφή των εργασιών, απλό σχεδιάγραμμα, φωτογραφίες του επισκευαζόμενου μέρους της οικοδομής). Με τις αδειες να επιτρέπονται και μερικές μικρές μεταβολές του εξωτερικού των σπιτιών, εφόσον συμβάλλουν στη βελτίωση της λειτουργικότητάς τους με την προϋπόθεση ότι δεν έρχονται σε αντίθεση με τον παραδοσιακό τρόπο οικοδόμησης (π.χ. άνοιγμα ή μεγάλωμα παραθυριών). Οι νοικοκυραίοι να συμμορφώνονται σχολαστικά με όσα θα ορίζονται στην άδεια. Σ' αντίθετη πε-

ρίπτωση, να τους επιβάλλονται διοικητικές και ποινικές κυρώσεις με πρώτη την υποχρέωση να επαναφέρουν τη προηγούμενη κατάσταση. Ποινικά υπεύθυνα να είναι και τα κοινοτικά συμβούλια, όταν παραβαίνουν τα καθήκοντά τους, και είτε σκόπιμα είτε από παράλειψη, ανέχονται τις αποκλίσεις. Αντίγραφα των αδειών και των δικαιολογητικών τους να υποβάλλονται στην αρμόδια αρχαιολογική υπηρεσία, για να ασκεί τον έλεγχο που πρέπει.

β) Τα κοινοτικά συμβούλια ν' απαιτήσουν την άμεση επιστροφή των καταπατημένων κοινοτικών ιδιοκτησιών, την απελευθέρωσή τους από κάθε κατασκευήσας και υλικό και την αποκατάσταση της πρότερης τάξης. Να ορίσουν χώρους στάθμευσης των αυτοκινήτων, φορτοεκφόρτωσης διαφόρων υλικών με υποχρέωση εκείνων που τους χρησιμοποιούν να τα παίρνουν μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα (15-20 μέρες). Να πάρουν μέτρα, για να διατηρούνται, καθαρά όλα τα κοινόχρηστα μέρη των κοινοτήτων. Όταν φτιάχνουν ένα έργο μέσα στα χωριά, να το φτιάχνουν, χωρίς προχειρότητες και βιασύνες, αλλά ύστερα από πολλή μελέτη και με μεράκι, αφού ζητήσουν και τη γνώμη ανθρώπων με αίσθηση, ώστε μαζί με το πρακτικό να έχουμε και καλό αισθητικό αποτέλεσμα. Και θα πρόσθετα με προοπτική, έστω κι αν το έργο στοιχίζει λίγο παραπάνω (λ.χ. όταν ανακατασκευάζεται κάποιο γκαλντερίμι να προβλέπεται ακόμη και αποχετευτικό σύστημα, γιατί ήδη η ανάγκη αυτή άρχισε να γίνεται αισθητή σε πολλά χωριά ιδιαίτερα σε σημεία πυκνής δόμησης).

γ) Το κράτος να συμμετέχει στις δαπάνες συντήρησης και επισκευής των σπιτιών στο μισό τους ύψους τους, απ' το οποίο το 30% τουλάχιστον **να προκαταβάλλεται**. Η υποχρέωση αυτή του κράτους να είναι **νομοθετημένη**, για ν' απαιτείται στην ανάγκη και δικαστικά. Να χορηγεί στους ιδιοκτήτες των σπιτιών, που επισκευάζονται σε χωριά που δεν έχουν δάση, οικοδομική ξυλεία ατομικών αναγκών. Σε συνεργασία με τις κοινότητες να οργανώσει συνεργεία εξόρυξης πλάκας και καπακιών, που να πουλιούνται σε τιμή κόστους. Να χορηγεί, χωρίς πολλές διατυπώσεις, πιστώσεις, για την αναπλήρωση κοινοτικών και ιδιωτικών χώρων και οικοδομημάτων, για να εξαφανιστεί κάθε τι αταίριαστο και ξένο. Οι πιστώσεις να χορηγούνται έγκαιρα και να επιτρέπεται η μεταφορά τους στο επόμενο οικονομικό έτος, ώστε όλες οι διαδικασίες να γίνονται νόμιμα και τα κοινοτικά συμβούλια να μπορούν αδέσμευτα να επιβλέπουν αποτελεσματικά την εκτέλεση των έργων και να δούμε τι θα γίνει και με τα παρατημένα κι ερειπωμένα σπίτια. Για όλα αυτά να υπάρχει ειδική πρόβλεψη στον κρατικό προϋπολογισμό.

Επίσης το κράτος να παύσει να εκδίδει αδειες ανέγερσης μεγάλων ξενοδοχείων μέσα στους οικισμούς. Αυτά έχουν θέσει έξω από τα όριά τους. Μέσα στα χωριά το πολύ ξενώνες μέχρι 20 κρεβάτια. Όσο για τις δημόσιες επιχειρήσεις (ΔΕΗ-ΟΤΕ) να αντικαταστήσουν τις κολώνες και τα εναέρια καλώδια με υπόγεια. Κι ο φωτισμός των δρόμων με φωτιστικά σώματα και στηρίγματα ταιριαστά με το χώρο. (Θ' άξιζε, αλήθεια, τον κόπο οι ίδιες, με πρωτοβουλία τους και με τις υποδείξεις της αρχαιολογικής υπηρεσίας, να πραγματοποιούσαν αυτό το θέμα).

Τέλος από τα ίδια τα πράγματα επιβάλλεται η σύνταξη ενός —δεν θα τό' λεγα μακροπρόθεσμο— προγράμματος δομικής ανάπλασης των χωριών μας, που να χρηματοδοτείται από τα ευρωκοινοτικά ταμεία. (Άκουσα πως μ' αυτό τον τρόπο οι Ισπανοί έχουν μετατρέψει οικισμούς από καλυβόσπιτα σε ωραιότατα παραδοσιακά χωριά και τα δείχνουν με καμάρι. Ιδού, λοιπόν, στάδιον δόξης λαμπρόν και για τους Έλληνες).

Αυτά κατά την ταπεινή μου γνώμη —για να θυμηθώ και τον αξέχαστο Κώστα Λαγαρίδη— είναι ανάγκη να γίνουν, ώστε να αποκτήσουν πάλι τα χωριά μας την παραδοσιακή τους μορφή μ' όλη της την ομορφιά. Και βέβαια δεν αναφέρομαι μόνο στα άκαγια χωριά, αλλά και στα καμένα, αυτά που το ρωμαϊκό το παράτησε το '45-46 μ' ένα στέγαστρο 4Χ6. Κι ας τα επιδιώξουμε συντονισμένα και με επιμονή όλοι μαζί με πρώτους τα κοινοτικά συμβούλια και τους συλλόγους. Και θα τα καταφέρουμε.

ΒΥΡΩΝ ΒΑΡΩΚΑΣ

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ

(Απόσπασμα από το βιβλίο του Μ. Κικόπουλου - Ελαφότοπος 1991)

Στις 24 Φλεβάρη του 1913, ημέρα Κυριακή, το χωριό μας, ύστερα από σκαβιά 483 χρόνων, γιόρτασε, τη απελευθέρωσή του από το τουρκικό ζυγό. Το πρωί στην κεντρική εκκλησία του Αϊ-Νικόλα ύστερα από την ιδιαίτερα μακρόσυρτη και μεγαλόπρεπη θεία λειτουργία, στην οποία χοροστάτησαν οι παπάδες της κοινότητας παπα-Νικόλας Δ. Βακάλης και παπα-Απόστολος Δ. Βλαστός, τελήστηκε λαμπρή δοξολογία, την οποία παρακολούθησε ολάκερο το χωριό. Παραβρέθηκαν ακόμη η δημογεροντία του χωριού μ' επικεφαλής τον πάτερδο Γεώργιο Δ. Βλαστό, οι μαθητές του ελληνοδημοτικού σχολείου μ' επικεφαλής τους δασκάλους τους Κων/τίνο Π. Βαλάνο και Κων/τίνο Ν. Γκάρτζιο κι οι μαθήτριες του Παρθενοναγωγείου μ' επικεφαλής τη δασκάλα τους Όλγα Δ. Ζαχαροπλάστου. Τον πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε ο ευφραδής ελληνοδιδάσκαλος Κων/τίνος Ν. Γκράτζιος. Με την απόλυση της λειτουργίας το εκκλησίασμα ξεχύθηκε στο χαγιάτι και τον περίβολο της εκκλησίας ανταλλάσσοντας ευχές, παρόμοιες μ' εκείνες που συνηθίζουν να δίνουν και να παίρνουν οι χριστιανοί την Κυριακή της Αναστάσεως, «Χριστός ανέστη», «Αληθινά ήρθε το ρωμείο», «Χρόνια του πολλά και στεριωμένα», επαναλαμβάναν στερεότυπα τα χείλια των χωριανών. Έτσι όλος τούτος ο κόσμος ράδισε σιγά, σιγά στο μεσοχώρι, όπου οι άντρες του χωριού κάτω από τις πτυχές της γαλανόλευκης που κυμάτιζε περήφανη στο αμύλ' κό της κοινότητας, με αλαλαγμούς χαράς κι απανωτές ντουφεκικές έβγαζαν από τα κεφάλια τους τα φέσια, σύμβολα του ραγιαδισμού, κι αφού τα έσχιζαν, τα ποδοπατούσαν στο καλντερίμι του μεσοχωριού. Στη στιγμή ολάκερη η πλατέα στρώθηκε με ξεσχισμένα και κουρελιασμένα φέσια. Σε λίγο θα' καναν την εμφάνισή τους και στο χωριό μου, σε αντικατάσταση του μισητού φεσιού, το λαϊκό κασκέτο, η αρχοντική ρεμπουμπλικα κι η φιλελεύθερη τρίτσα. Στο κατόπι οι χωριανοί μου ρίχτηκαν στις επισκέψεις. Όλα τα σπίτια του χωριού συμμαιστόλιστα και συγυρισμένα από την προηγούμενη μέρα γιόρταζαν. Όλοι οι χωριανοί δέχονταν κι έκαναν επισκέψεις. Ιδιαίτερα τη μέρα αυτή γιόρτασαν οι Λευτέρηδες. Οι βίσδες και τα κεράσματα δίνουν και παίρνουν ολάκερη τη μέρα. Το χωριό μου σαν μια μεγάλη οικογένεια χαιρόταν και γιόρταζε τη λευτεριά του. Το βράδυ στο Δημοτικό Σχολείο επακολούθησε τρικουβερτο γλέντι και χορός, που κράτησε ως τα ημερώματα. Δυστυχώς η αξέχαστη και χαρούμενη τούτη μέρα έκλεισε μ' ένα θλιβερό γεγονός. Πραγματικά ενώ ο Κων/τίνος Γ. Γκογιάννος έσερνε το χορό των επινικίων στη μεγάλη αίθουσα του Σχολείου, σε μια στιγμή από την υπερβολική του χαρά και αισθητική σωριάστηκε ξαφνικά στο πάτωμα νεκρός. Ο Βασίλειος Π. Σακελλαρίου, ντόπιος γιατρός, που έτρεξε ειδοποιημένος από τους χωριανούς, πιστοποίησε σε λίγο το θάνατό του, που είχε προέλθει από συγκοπή της καρδιάς.

Παρουσίαση βιβλίου από ραδιοφώνου

Στις 14, 21 και 28-1-1992, σε τρεις ημέρες εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού Ιωαννίνων, έγινε από το Βασίλη Νιτσιάνο, λέκτορα της λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και από την ειδική εκπομπή «Κάθε τόπος και ζακόνι κάθε μαχαλά κι αντέτι» η παρουσίαση του βιβλίου του Μενέλαου Στ. Κικίόπουλου με τον τίτλο «Ελαφότοπος (Τσερβάρι)».

Ο Β.Ν. αφού αναφέρθηκε στη μεθοδική διάρθρωση της ύλης του βιβλίου απαρτιζόμενης τα δεξτεριά μέρη, που το απαρτίζουν, ήτοι: 1) Η δημιουργία του 2) Ο κόσμος του 3) Διοίκηση 4) Κοινωνική κι οικονομική οργάνωση 5) Τα σπίτια 6) Ναοί 7) Εκπαίδευση 8) Κοινωνική έργα 9) Κληροδοτήματα 10) Δεινοπαθήματα 11) Προϊστορία-Ιστορία 12) Ιστορικό επίμετρο 13) Συνοικισμοί, διάβασε εκλεκτικά αποσπάσματά του με υπόκρουση λαϊκής μουσικής από το συγκρότημα του Γρηγόρη Καψάλη.

Ο κ. Νιτσιάνος εξάλλου στη διάρκεια των μουσικών διαλειμμάτων βρήκε την ευκαιρία ν' αναφερθεί στο συγγραφέα και το έργο του τονίζοντας πως το ογκώδες βιβλίο (750 σελίδες) «Ελαφότοπος (Τσερβάρι)» είναι έργο ζωής του Μενέλαου Κικίόπουλου, είναι κατάθεση ζωής ενός Τσερβαριώτη, ο οποίος ως νέος Κρυστάλης καταθέτει την εμπειρία της ξενιτιάς, μια ξενιτιά που βιώνεται πολύ κοντά στο χωριό του, στα Γιάννενα, επιστημαίνοντας ακόμα πως το έργο του συναισθηματικό, αλλά ουσιαστικό στο λόγο του και εντυπωσιακό για τον πλούτο του υλικού που περιέχει, είναι ένα βιβλίο με πάρα πολλές πληροφορίες, πληροφορίες όμως που δε γίνονται βαρετές στον αναγνώστη, γιατί δίνονται μ' ένα αρχαίο γλαφυρό τρόπο και με μια ζωντάνια που μόνο ένας άνθρωπος με βιώματα σ' αυτό το χώρο θα μπορούσε να δώσει.

Τέλος ο Β.Ν. έκλεισε την παρουσίασή του βιβλίου με τη διαπίστωση πως είναι πραγματικά μεγάλη η προσφορά του Μενέλαου Κικίόπουλου με το έργο του στην ιστορία του Ηπειρωτικού χώρου.

Στο γύρισμα του Χρόνου

«Ο Φλεβάρης κι αν....»

Οι άνθρωποι που ζουν στην επαρχία, στην ύπαιθρο, που λέμε, χώρα, βρίσκονται κοντά στη φύση και υφίστανται άμεσα τις καιρικές μεταβολές στη διάρκεια του χρόνου. Όταν μάλιστα, ασχολούνται με γεωργικές και κτηνοτροφικές δουλειές, τότε γνωρίζουν, από «πρώτο χέρι», όλη την εξέλιξη του βιολογικού κύκλου της βλάστησης και προκαθορίζουν τις καιρικές συνθήκες και μεταβολές..... καλύτερα από την ΕΜΥ. Τα «ηλεκτρονικά σύνεργα» πρόγνωσης είναι η πολύχρονη εμπειρία τους και τα τοπικά «σημάδια» κάθε περιοχής.

Έτσι, από παλιά, οι άνθρωποι της υπαίθρου έχουν προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα κάθε εποχής και κάθε μήνα του χρόνου. Τα συνέδεσαν με τις αντίστοιχες απασχολήσεις τους, με τη δική τους ζωή, αγροτική-κοινωνική-πολιτιστική.

Παράλληλα, ο ανώνυμος αυτός κόσμος, μετουσίωσε αυτή τη συσσωρευμένη εμπειρία σε ποίηση, γνωμικά, τραγούδια, διηγήσεις, ιστορίες κλπ. Κοντά στη δημόδη αυτή παραγωγή και οι επώνυμοι συγγραφείς πρόσθεσαν ή αποθησαύρισαν, από την πλευρά τους, άφθονο υλικό γύρω από τη Φύση και τον Καιρό, στο γύρισμα του ετήσιου χρόνου. Έτσι, «ο φλεβάρης-ο μήνας του τέλους του χειμώνα και ο προθάλαμος της Άνοιξης-όσο κι' αν φλεβίσει, καλοκαίρι θα μυρίσει».

Βέβαια, αυτό είναι σχετικό κι' εξαρτάται από τη συμπεριφορά του καιρού. Η παραπάνω παροιμία είναι παλιά και σίγουρα διαμορφώθηκε σε σχέση με τις καιρικές συνθήκες της εποχής που πρωτοεμφράστηκε. Οι κλιματολογικές συνθήκες, σίγουρα, μεταβάλλονται κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα. Πριν 50 τόσα χρόνια, ο χειμώνας άρχιζε με τις βροχές και τα χιόνια του σχεδόν από το φθινόπωρο και σώνονταν στο τέλος Φλεβάρη. Τελευταία, πολλές χρονιές, αρχίζει μετά τα Χριστούγεννα και συνεχίζεται ως το Μάρτη και παραπέρα. Έχει, λοιπόν, ο καιρός γυρίσματα.....

Ωστόσο, δεν είναι αποκλειστικά οι καιρικές συνθήκες που ρυθμίζουν το ξεκίνημα της καινούριας βλάστησης. Αυτές υποβοηθούν την πρωιμότητα ή την καθυστέρησή της. Είναι και ο βιολογικός κύκλος της μη αειθαλούς βλάστησης, που «ανασυνταγμένη» το μήνα Δεκέμβρη στους υπόγειους χώρους της, αρχίζει δειλά-δειλά το ξεκίνημα του καινούριου κύκλου ζωής από το Γενάρη, για να γίνει εμφανέστερη το Φλεβάρη με το μεγάλωμα της μέρας και τη μεγαλύτερη διαδρομή του ήλιου. Κάτι οι Αλκυονίδες μέρες του Γενάρη, ακόμα και κάποιες ζεστές μέρες του Φλεβάρη, ξεγελούν τη φύση που καλημερίζει, με κάτι λιλιπούτεια αγριολούλουδα ή τις ανυπόμονες αμυγδαλιές με τα λευκά ρόδινα λουλούδια τους, τη ζωή. Βέβαια το Ζαγόρι με το ορεινό του υψόμετρο καθυστερεί να δεχτεί τις.... μπουρδιές του καλοκαιριού.

Φέτος τα πράγματα ήρθαν κάπως ανεπάντεχα. Οι παγωνιές του Γενάρη και των πρώτων ημερών του Φλεβάρη-τότε γράφτηκε το κείμενο τούτο-φρενάρισαν την πρώιμη βλάστηση, που περιμένει ζεστότερες μέρες για να εκδηλωθεί. Ως πότε, όμως, θα περιμένει; Δεν νομίζω και πολύ... Μια γυροβολιά που έκανα στην αυλή μου με βοήθησε να έχω αυτήν την απαντοχή. Τα λινιστά δέντρα και λίγες τριανταφυλλιές, που υπάρχουν, γέμισαν μικρά και μεγάλα «μάτια» που περιμένουν, σε πρώτη ευκαιρία, ν' αντικρύσουν το λευπερό φώς του ήλιου. Μια μικρή αμυγδαλιά στάθηκε μέχρι τώρα γνωστή, γιατί τη βολόμερνε απειλητικά ο παγερός βοριάς, στον οποίο είναι εκτεθειμένη. Ένας αριθμός από γλάστρες με ριζώματα λουλουδιών, πέταξαν ήδη, μικροσκοπικά ακόμα, καινούρια φυλλάκια. Η Φύση δεν περιμένει έχει κι' αυτή τη δική της πορεία. Πρέπει να ανθοφορήσει να δέσει τους καρπούς της, να προλάβει να τους ωριμάσει. Αιώνια, αδιατάρακτη νομοτέλειά της Πλάσης. Και μόνο ο καιρός, με τα υψηλά και τα χαμηλά του βαρομετρικά, θα παίζει. Μα, που θα πάει, «Ο Φλεβάρης-έχει μάκρος ακόμα-όσο κι' αν φλεβίσει, καλοκαίρι θα μυρίσει». Εκείνοι που το είπαν, κάτι ήξεραν. Τους το είχε μάθει η πολύχρονη εμπειρία γενεών.

Σ.Σ.

ΚΥΡΑ - ΠΟΛΥΞΕΝΗ Η ΟΣΙΑ (Διήγημα)

(Από το νέο του βιβλίο «ΕΞΟΔΟΣ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ»)

ΦΡΙΣΟΥ ΤΖΙΟΒΑ

4ον

Στα Γιάννινα δρούσαν και μικροτραπεζίτες Εβραίοι. Ο φυλετικός δεσμός τους υποχρέωνε μέχρι σημείου ν' αντικρύζουν από κοινού τα προβλήματα της αγοράς, λες και αποτελούσαν κοινόστυχο. Ακούγοντας τις διαδόσεις μούδιασαν. Τυχόν κατάρρευση του κυρ - Απτόστολου θα προκαλούσε αδιόρθωτη σχισμή στο πλέγμα της ιδιωτικής τραπεζικής πίστης, το μπιλόνι θα ξεφουσκωνε αμέσως με αποτέλεσμα την οριστική ανυποληψία της και φυσικά την εξαφάνισή από την αγορά της δυναμικής παρουσίας και των ιδίων, χαλασά τους! Κάποιος έριξε τη σκέψη να τον στηρίξουν παραβλέποντας προηγούμενες έντονες τριβές τους. Την απόρριψαν, το ρίσκο θα ήταν φοβερά επικίνδυνο. Άλλωστε προς τι; Και ως μη τ' ομολογούσαν μεταξύ τους: με την ίδρυση και στα Γιάννινα υποκαταστημάτων ελληνικών τραπεζών το τέλος τους ήταν ορατό, ζήτημα μερικών ετών.

Κάποτε ο διανομέας πέρασε το κατώφλι του μαγαζιού. Έβαλε άπασα την υπογραφή του στο βιβλίο αποδείξεων. Πήρε το τηλεγράφημα. Αυτό το χαρτί έλεγε τη μόιρα του και τη μόιρα του Γούλα και του Κωσταντή. Οι κόρες του και τα ορφανά δεν είναι του σπιτιού του, έτσι δε λογαριάζονται... Το άνοιξε αργά, ύστερα στέρνωσε καλά στη μύτη του τα γυαλιά. Το διάβασε μια, το διάβασε δυο. Έπεσαν τα ματογυαλιά που τα συγκρατούσε μαύρο κορδόνι μπροστά στο γυλέκο, αναστέναξε! Έπιασε το κεφάλι με τα χέρια, αυτό κράτησε αρκετά. Πρόσταξε το παιδί του μαγαζιού να του φέρει παϊτόνι, καταλάβαινε πως δε θα άντεχε να φτάσει με τα πόδια στο σπίτι. Είπε να κλείσουν το μαγαζί την κανονική ώρα. Κοιτάζοντας μεταξύ τους οι τρεις υπάλληλοι του καταστήματος. Ο λογιστής δάγκανε στη μέση το πενόξυλο όπως ο σκύλος τη σκυτάλη που του πετάει ο αφέντης κι έτριβε αμήχανα τα παχουλά χέρια. Έφυγε το αφεντικό. Ρωτούσε ο ένας τον άλλο για το περιεχόμενο του τηλεγραφήματος. Υπέθεταν από τη στάση του κυρ-Απτόστολου άσχημα τα νέα. Σίγουρα είναι αληθινά όσα κυκλοφορούν στο παζάρι. «Κλάφτε τον, τον πήρε η κάτω βόλτα» συμφώνησαν. Ήρθαν και κάποιοι περιεργισμένοι από τα κοντινά μαγαζιά να μάθουν τί συνέβη κι έφυγε ο κυρ-Απτόστολος με παϊτόνι. Τα έφεραν από δω, τα έφεραν από κει, τα μέτρησαν όλα και κατέληξαν στη χρε-

οκοπία του τραπεζίτη.

Κατεβαίνοντας από το παϊτόνι πήγε στο μαγαρείο, εκεί άκουσε τη φωνή της γυναίκας του. Την αγκάλιασε μπροστά στη δούλα. «Δεν ήταν το δικό μου βωτόρι», είπε και αναλύθηκε σε λυγμούς. Πρώτη και τελευταία φορά είδε τον άντρα της να κλαίει· ούτε και στους θανάτους.

Την άλλη μέρα γύρισε σπίτι ο κυρ-Απτόστολος μελίσοι φορτωμένος. Τόπια υφάσματα για την κυρά, τις κόρες στο χωριό, για κάθε εγγονή χρυσές ζάβες* και για τη δούλα, δεν την ξεχώρισε, μόνο το Φίλιππο δε σκέφτηκε. Εκείνο το απόγιομα έπεσε πολύ δουλειά στην κυρά-μάννα. Κοκκινίζει στη φουφού βελόνα και τρυπούσε με την αράδα τ' αυτιά των κοριτσιών. Σκούπιζε τις σταγόνες το αίμα με βιαστικά και περνούσε τους χρυσούς κρίκους. «Μπρος στα κάλλη τ' είν' ο πόνος;» έλεγε η μία εγγονή στην άλλη και τρέχανε γελώντας στο μεγάλο καθρέφτη της σάλας. Έπεσε εκείνες τις ημέρες στο σπίτι μια τέτοια χαρά που ανάλογη μόνο ακόμα μια φορά έμελλε να γνωρίσει ο οίκος του κυρ-Απτόστολου. Ήταν τότε που παντρεύτηκε ο Κωσταντής και πήρε άγγελο σε μορφοφία και χάρες. Καλότυχη η κυρά-μάννα δεν έζησε να δει το τέλος της νύφης της. Το έζησε ο Φίλιππος και γράφει στα «Πέντε νεκρόσιμα χαι-κάι» του για τη νεκρή Εντέριτη: *Οι μουσικές τραβήχτηκαν, οι σιταλίδες έκλεισαν τα μάτια· πετούσε λευκό άγαλμα τυφλό.*

Τί γρήγορα που πέφτουν τα φύλλα του ημεροδείχτη! Τα υφάσματα χρόνια παρατημένα στη νυχτική καρόλα της, γιομάτα ναφθαλίνη. «Τώρα στα γεράματα θα ράψω φουστάνια! Φτάνουν όσα έχω. Θα βρείτε και τα θαφτικά μου στον πάτο της καρόλας». Μα δεν έγινε έτσι. Ήρθε ο καιρός του ξεριζώω-μού και του μεγάλου πόνου. Ποτάμια δάκρυα ρωμιών και τούρκων. Αν τα μάζωναν ακούσαν να πνίξουν τους ψυχοβγάλτες των λαών μας, «ν' αλυττούν και να μην τους βγαίνει η ψυχή» όπως τους καταριόνταν η κυρά-Πολυξένη που έχασε με την ανταλλαγή τη Φατιμέ και τη Τζεμιλέ το γένος Σουλεϊμάν.

Ένα τετράγωνο παρακάτω από τον κυρ-Απτόστολου προς την αγορά, εγκατάστησαν οικογένεια σε σπίτι που το χονιάζαν και οι δεκάξι άνεμοι. Και μόνο που το έβλεπες τρύπωνε η παγωνιά στα φυλάκάρδια σου. Αμφίβολο αν σ' όλα

τα Γιάννινα υπήρχε και άλλο με τόσες τρύπες. Τρύπες στις σάπιες σκάλες, τρύπες στα πατώματα, τρύπες στους σουβάδες, τρύπες στα ταβάνια και είχε μια μόνιμη μυρουδιά από κουτσουλές πουλιών. Εκεί εγκατάστησε η Επιτροπή μια ράφτρα, χήρα Σμυρνιά με δυο ορφανά τον Υπάτιο και την Υπατία. Ζητούσε η κυρά Θεοδώρα εργασία. Χτύπησε και την πόρτα της κυρά-Πολυξένης. Θυμήθηκε τα υφάσματα στην καρόλα της. Ξαν μπήκε στο σπίτι η πρόσφυγα την ακολουθήσαν κρατώντας την σφιχτά από το φουστάνι η πίκρα και η συλλοή. Με το τσιγκέλι της έβγαζαν από καμμία κουβέντα όσες μέρες έραβε σκυμμένη. Φρόντισε η κυρά-Πολυξένη να γίνουν πολλές αυτές οι μέρες. Πρώτα έραβε τα φουστάνια της που τα έστειλε δώρο σε παλιές φιλενάδες στο χωριό, ύστερα την προίκα της δούλας, ύστερα κάτι σεντόνια, μαξιλαροθήκες, καλύμματα για τις πολυθρόνες του σαλονιού, κάτι ρόμπες των κοριτσιών, κάτι από δω, κάτι από κει και όλο σκαρφίζονταν ανάγκες του σπιτιού για να έχουν ένα πιάτο φαί ο Υπάτιος και η Υπατία τα τέκνα της κυρά-Θεοδώρας από τη Σμύρνη.

Ο κυρ-Απτόστολος απόκτησε από μπαταρισμένο έμπορο περιβόλι κοντά στο γιοφύρι της Άρτας. Κάθε τόσο ξεφορτωναν σπίτι του λεμόνια, πορτοκάλια, μανταρίνια, νεράντζια. Μοσχοβολούσαν τότε και οι αυλές. Μόλις είχε γνωριστεί η κυρά-μάννα με τη ράφτρα. Σκέφτηκε τα ορφανά. Γιόμισε καλάθι με φρούτα και θέλησε να τους τα στείλει με το παιδί του μαγαζιού. Εκείνο στραβουτσούνισσε. «Ακόμα τους τουρκόδοπορους δεν ταίσαμε κυρά...», είπε. Ποιός είδε την κυρά-Πολυξένη στα μπουρίνια της και δεν την σκάχτηκε! «Τί είπες μαωρέ ανέφταστο, μαωρέ κακογεννημένο; Θα σου ράψω με σακορράφα το στόμα. Δεν ξέρεις τί θα πει πρόσφυγα, ρώταμε να μάθεις. Μας κυνηγούσαν το '12 Τούρκοι σε βουνα και λαγκάδια γιατί σκότωσαν οι αντάρτες στο χωριό μας ζαπτιέδες. Μας ντουφεκούσαν όπου μας αντίκριζαν. Σκότωσαν και μια μικρομάννα και βρήκανε το μαωρ της να τη βυζαίνει. Χτυπούσαμε πόρτες χριστιανών στα χωριά και δε μας άνοιγαν, ούτε μια κόρα ψωμί δε μας πέταξαν. Ας είναι καλά κάποιος Σεμιτέλος. Μου άνοιξε το σπίτι του στο Μονοδέντρι και ξεστάθηκαν τα παιδιά και τ' αγγόνια μου που τους έβγαине η ψυχή. Άιντε, να της τα πας και να της φι-

λίσσεις το χέρι από μέρος μου ακούς; Θα τη ρωτήσω».

Ανάλογα με τις εποχές και τις ώρες έπαιρνε το σοκάκι διαφορετική έκφραση. Από κει περνούσαν για τα σπίτια τους ο Μουρής, ο φαρμακοποιός κ. Σίκας, ο έμπορος υφασμάτων κ. Βιτσάνος, ο κ. Λάσκος και άλλοι καλοί και ευπρόληπτοι οικογενειάρχες. Προσπερνώντας έβγαζαν το καπέλο τους στην κυρά-Πολυξένη αν τη συναντούσαν και αυτή αποκρίνονταν με ανάλαφρη υπόκληση, μυστήριο από που αντέγραψε αυτή τη ρεβερέντζα Σπάνια να μη διάβανε κάποιος από τους παραπάνω την ίδια ώρα στο σοκάκι, με τον ίδιο σαν διαπομπωμένο παλτό ή σακάκι και πάλι να μια χαρτοσακούλα στο χέρι ή κάτι παρόμοιο. Το καλοκαίρι όταν πύρωνε τα ντουβάρια ο ήλιος κάτι το χαϊνό σέρνονταν ανάμεσα στους χορταριασμένους αρμούς των χωματότοιφλων, συνήθως ξελογιασμένη από το καμίνι γουστάρτσα που έψαχνε για σιά. Ο γάιος δαδός του μανβή προσπαθούσε να πιάσει αγκάθια τριμάζοντας τις χρυσόμυγες που κατοικούσαν στα πορφυρά άνθη τους. Τι δειλινά γέμισε το σοκάκι γλυκού τριγμού. Τραγουδούσαν τα ροδάκια των πηγαδιών όπως ανέβαιναν δροσιά στον πάνω κόσμο. Πιπτά θλίψη στάλαζε η βροχή. Κυλούσαν ορμητικά το νερό στο καλντερίμι για να χαθεί μαζί με ξυλαράκια φύλλα, χαρτιά, μέσα από τα δόντια της σκάρας στον υπόνομο. Τότε ζύγωνε στη φουφορ τη κυρά-Πολυξένη. Πύρωνε τις παλάμες, μετά γριζε τα χέρια στη φωτιά από άλλο μέρος ξεσταίνοντας τις φουσκωμένες κλειδώσεις γιατί πονούσαν. Κόιταζε με μάτια απλανή τα κάβουνα. Καταλάβαιναν οι εργαζόμενοι πως ο νους της κυρά-μάννας και που βοσκάει. Πού αλλού; οι δικές της γνώριζαν. Μούλιαζαν τα χεμάκια στην ιγνασία τα ντουβάρια για δυστυχία των πενήτων τη γειτονιάς και ήταν μερικές τέτοιες οικογένειες όπως του Αρβαντιά Ορφάνη και του Μετσόβη Γκονή, χωρίς μαγκάλι την έβγαζε και ο τζουτζές της συνουσίας ο Μιχαήλ. Με τέτοιο καιρό, σε ώρες μυστικές, ξεπόρτιζε η δούλα φορτωμένη σακουλάκια. Στο γυμνάσιο την καρτερούσε στην αυλή η κυρά της τινάζει από μαλλιά και πιαστές τις καρβουνόσκονες. Συνήθως τα μέσα του Μάρτη ράγαν συννεφια και ανάμεσά τους ξάνοι-

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

το πιο γλυκό γαλάζιο του σύμπαντος. Αργότερα κάποιον πρωινό, Απρίλης πάντα θα ήταν, ανοίγοντας το παράθυρο έμενες αλάως με το θαύμα που εποίησε στο σοκάκι η θερινή νύχτα του. Μια έκρηξη στα κλώνια τα κρεμασμένα από τους τοίχους και εγένοντο μυριάδες άνθη, η όδοση ημέρα της δημιουργίας.

Κάποτε, η κυρά-Πολυξένη άκουγε στο γκαλντερίμι να σέρνεται πόδια ανθρώπινου κοπαδιού. Ήξερε πως ήταν πάλι ξόδι Οβραίου. Περνούσαν γρήγορα γρήγορα οι άντρες με σκυμμένα κεφάλια και χέρια χωμένα το ένα στο μανίκι του άλλου. Είχαν τον πεθαμένο σφιχτοτυλιγμένον με λευκά σεντόνια. Τον διάβρασαν πρώτα στη μεγάλη υγρή συναγωγή του κάστρου και τον κουβαλούσαν στα χέρια μέχρι το νεκροταφείο τους στα ριζά του λόφου. Πίσω από το ξόδι ο Ραββίνος να του μουμουρίζε τις τελευταίες ευχές για τον άλλο κόσμο και παρατάω γυναίκες να κλαίνε. Τότε έτρεχαν ασταμάτητα και τα δικά της μάτια και ας είχε καλλιεργημένη από την παράδοση μια αποστροφή για τους Οβριούς που σταύρωσαν το Χριστό κι έναν τρόπο από μικρή, δήθεν πως απάξουν παιδιά χριστιανών, τα βάζουν στα βελόνια και τους ρουφούν το αίμα. Όπως χάνονταν το ανθρώπινο κοπάδι με τον πεθαμένο στο βάθος του δρόμου, άφηνε πίσω του πονηρούς ίσκιους, επίφοβους. Μονάχα όταν έρχονταν το σούρουπο και ο άνθρωπος με το καλμάκι άναβε τα φανάρια του δρόμου εξαφανίζονταν ο τρόμος και το μίσημα του θανάτου. Χύνονταν γλυκό, παρήγορο φέγγος και τότε οι πελαργοί, στριγγμένοι στο ένα πόδι, πότι μιλούσαν με κροτάλισμούς στο μισοφέγγαρο και τότε απολιθώνονταν λες και οι μαρμαρινές των μυριάδων άστρων υπνωτίζαν τον λιλιπούτεμο εγκέφαλό τους. Περνούσαν σιλουέτες ημερών ανθρώπων να κοιμηθούν σπίτι τους. Έπαιζαν ως αργά τα παιδιά ευτυχισμένα. Μετά έβεναν από άμα του παραμυθιού και του ονείρου κουκουβάγιες, τριζόνια, πινυολαμπίδες, να κουβαλήσουν τα λάφουρα εκείνων των ωρών στο θησαυροφυλάκιο της μνήμης τους. Ποια λάφουρα; Αυτά που κατά τον Ευαγγελιστή Ματθαίο δεν τα αφανίζει σκυλήκι ή σκουριά. Κατά τα μεσάνυχτα που έκλειναν τα καπελάδια, διάβαινε και κανένας μεθυμένος. Νόμιζες τότε πως και το σοκάκι τραγουδάγε μαζί του αμανέδες...

Πάνε πολλά χρόνια από τότε που έχασε ο Φίλιππος τον κίβλα και τραγουδούσε μερακλωμένο το σοκάκι της κυρά-Πολυξένης αμανέδες. Βρισκόμαστε κοντά στα ταμπάκια της λίμνης σε χαμηλότα-

βανο κουτούκι. Στη μέση της πλακοστρωμένης σάλας πηγάδι με πέτρινα χείλη και σιδερένιο καπάκι. Τι ζητούσε εκεί το πηγάδι κανένας δεν ήξερε να πει, και κανένας δε ρώτησε ποτέ, όπως δε ρωτάς για πράγματα που τα βρίσκεις πάντα στην ίδια θέση. Το κουτούκι μπορεί να είχε κάποιο όνομα, μα η παρέα των ονειροπαρμένων ήθελε να το αγνοεί. Έδινε το ραντεβού της μια φορά στις δεκαπέντε μέρες στον «Ζαν Μωρέας». Έβρεχε, χιόνιζε, αυτοί θ' αντάμωναν στον «Ζαν Μωρέας».

Έστρωνε ο κάτελας εφημερίδα στο σκέπασμα του πηγαδιού, ακουμπούσε δυο τρία τσιγκίνα πιάτα με φασόλια γίγαντες, ψωμί πυρωμένο στο μαγκάλι, ποτήρια και μια ντραμουζάνα κρασί από το αμπέλι του στην Καρίτσα. Λάβαιναν θέση γύρω από το πηγάδι. Αρχιτρικίλιος ο Σωτήριος, Σωτήριος για την παρέα, κυρ-Σωτήρης για τους άλλους.

Στάζοντας δυο τρεις σταγόνες κρασί —σπονδή στον Δωδωναίο Δία— κήρυττε ο Ιεροφάντης την έναρξη του συμποσίου με δικό του λόγο: «Έθει παλαιά χρώμενοι, δειπνούμεν νεοί και Ηπειρώται Μουσών Θεράποντες. Παίζοντες γαρ τους ελευθέρους μανθάνεις και Δημοσίοις δειπνοίς περί των καλών σκοπεύεσθαι». Το παιδί του κάτελα στέκονταν προσοχή όσο κρατούσε η απαγγελία. Έτσι το ορμήγνευε ο πατέρας του που θεωρούσε τα πρόσωπα της παρέας εξέχοντα κοινωνικά και λογοτεχνικά καταξιωμένα.

Οι άλλοι δεν περίμεναν να τεματίσει ο αρχιτρικίλιος την τελετουργία, να εκδοθεί την έκσταση και το τραπεζομάντηλο που δίκην χλαμίδας σκάλανε στους ώμους. Η συνθήεια πέρασε το θέαμα σε πράση ουδετερότητας για τους συνδαιτημόνες. Το μόνο που ήθελαν ήταν πίνοντας κρασί να πετάξουν ανάλαφροι ωςάν χελιδόνια στους εφτά ουρανό.

Το ένα ποτήρι ακολουθούσε το άλλο. Ο Πύρρος θυμήθηκε τη συνθήεια του να τραβεί τότε το ένα πότε το άλλο μανίκι του πικράμισου από το ποτσήτο, σα να τον ενοχλούσαν. Ακουμπώντας το πηγούνι στη λαβή μπαστούνιού μουρούρισε με παράπονο: «... Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ στην κόχη τούτη τη μικρή, σ' όλη την γη την χάλασες». Τη σιωπή που ακολούθησε τη διέκοψε κάποτε ο ήχος από τη μετατόπιση του ξύλινου ποδιού του όπως σύρθηκε στο πάτωμα. Έπαθε το ατύχημα από τραμ στην Αθήνα όντας τριτοετής της Νομικής και τώρα υπάλληλος στο Επαγγελματικό Επιμελητήριο Ηλείου. Ολομόναχος πάνω στη γη, και πάντα ολομόναχος σ' ένα δωμάτιο πάνω από οικογένεια Εβραίων που έκαναν το παν να μη

τον ενοχλούν. Ο μόνος της παρέας που δεν έγραφε άλλο από υπηρεσιακά έγγραφα, μα και ο μόνος που όχι μόνο ήξερε τη Βιρτζίνια Γουλφ και τον Τζέιμς Τζόυς, μα είχε διαβάσει στα αγγλικά την κυρία Νταλλαγονέ, τους Δουβλινέζους και τον Οδυσσέα.

Αριά και που μπαίνει πελάτης, ταμπάκος συνήθως, να ξεσταθεί με κανένα ποτηράκι. Μαζί του εισβάλλει με το έτσι θέλω ο άνεμος που στέλνει η λυσίκωμη Παμβώτιδα. Απορούν που αργεί σήμερα να φανεί ο χαφίς της Ασφάλειας. Έρχεται όπως η σιά τους. Κάθετα στην ίδια κόχη και καταγράφει στη μνήμη του τις κουβέντες. Αδύνατο να πεισθεί ο Διοικητής της Ασφάλειας πως είναι μια παρέα ακίνδυνων. «Δε θα τους αφήσεις από τα μάτια σου όσο είναι μαζί τους ο Χατζής και τ' αυτιά σου τετοιωμένα» η εντολή του Διοικητή.

«Κατά φωνή και ο...» η παρέα τον πήρε στο μεζέ. Μόλις που έφερε ο άνθρωπος το ποτήρι στα χείλη και αρχίζει ο Χατζής με φωνή μελοδραματική, φανερά κατασκευασμένη, ενώ με το δείχτη του δεξιού χεριού δείχνει τον ταμπάκο που μόλις είχε ακουμπήσει στο μπεζαχτά του κάτελα:

«Ένας εργάτης κάθεται στο μπάγκο, από ένα σπάγγο κρέμεται ο Χριστός!»

Κι από το Χριστό κρεμείται, δίκως σπάγγο το καθεστώς!»

Τον κοιτούν παραξενεμένοι. Πού στο διάολο το βρήκε αυτό. Ο ταμπάκος δεν έφερε πως να το πάρει, αφού αυτόν έδειχνε ο κυρ-Τάκης. Πνίγεται από το κρασί ο χαφίς ακούοντας τέτοια επαναστατικά λόγια. Δακρύζει και καταριέται τους μαλάκες που άφησαν το Χατζή να γυρίσει από την εξορία. «Μια λέξη να πει ακόμα ο μπάσταρδος για το καθεστώς και τον μπαγλαρώσα, να γυτεί ρετινόλαδο και ο πισινός του πάγο...» φοβρίζει εκδοχτικά κατά μόνας.

Η παρέα ξεχειλίζει από ευθυμία. Διήνεν αδιάφορη συνεχίζει το παιγνίδι που άρχισε ο Χατζής με στόχο πάντα το χαφί.

Λεάνδρος «Φταίει το ζαβό το ριζικό μας!»

Μιχαήλ «Φταίει ο Θεός που μας μισεί!»

Φίλιππος «Φταίει το κεφάλι το κακό μας!»

Σωτήριος «Φταίει πρώτ' απ' όλα το κρασί!»

Πύρρος «Ποιος φταίει; Ποιος φταίει; Κανένα σόμα δεν τόβρε και δεν τότε ακόμα».

Τους έκοψε τη συνέχεια ο Δημήτρης. Χτυπώντας τις παλάμες στο σκέπασμα του πηγαδιού όπως

σε ταμπούρλο, πέτυχε χορευτικό ρυθμό και συγχρόνως, κάνοντας κοροϊδευτικές γεμιμάτσες, φωνάζει τους στίχους:

«Πφ παφ πετσώματα, δώσ μου και τρέχω μ' όλα τα κόμματα σα δεν τον έχω...»

Σερβίρει το παιδί και άλλους γίγαντες, πυρωμένο ψωμί, σουφρωμένες ελιές. Το κρασί κατέβηκε στη μέση της ντραμουζάνας. Ξεχνούν το χαφί, τον άνεμο που σαρκώνει χαρτιά και σκόνες στο στενορύμι. Ο καθένας απαγγέλει δικούς του στίχους.

Ο Λεάνδρος προτίμησε να πει τη «θλίψη» του με καθαρή άρθρωση, λες και δεν είχε βάλει γουλιά κρασί στο στόμα:

«Την ηδυστάθεια τρύγησα του ονείρου κι απόψε που πνιγμένοι σβηθούν οι πόθοι, στη συντριβή, βουβά, ψυχή μου οδύρου σαν κυπαρίσσι εντός μου η θλίψη ωρθόθη...».

Έρχεται η σειρά του λεπταίσθητου Μιχαήλ. Χαμένος στο όνειρο μιας φυγής, περιμένει να διορισθεί δάσκαλος σε νησί του Αιγαίου. Ελπίζει εκεί, στη γαλάζια θάλασσα και στον καυτό ήλιο του αρχιπέλαγους, να ξεφορτωθεί τη θλίψη που μόνιμα τον δυναστεύει. Απαγγέλει το «Φεύγω»:

«Φεύγω. Είμαι μόνος και μελαγχολικός. Τρέμει σα φύλλο η παιδική ψυχή μου...».

— Σωτήριε, μύστη των Μουσών, άτυχε αφού γεννήθηκες σε λάθος αιώνα εσύ που θα ευδοκίμοιες στην αυλή των Πτολεμαίων με αλεξανδρινής μικροτεχνίας κομποτεχνήματα ή στην ακμή του βυζαντινού καλογερισμού ως υμνογράφος, η σειρά σου. Έτσι χαριεντίζεσαι ο πολλά υποσχόμενος στον τομέα της φιλολογίας Λεάνδρος. Στεριώνει ο Σωτήριος τα γυαλιά στη γροπτή μύτη. Κοιτάζει κάπου μακριά τον κόσμο τούτου και απαγγέλει το «Εν ώρα μακαρία». Κάπου προς το τέλος των στίχων ωςάν να πέφτει σε συλλογή, φαίνεται πως έξεχσε τα λόγια ή κάτι άλλο του συμβαίνει. Οσφραίνεται το νεκάρ, ηδύνεται με μια γουλιά και τελειώνει:

«... Εν ώρα μακαρία, συνελθών, προς το βιβλίο πάλιν έρριψα το βλέμμα αλλά δεν εύρον την σελίδα που είχα αφήσει. Ω, κάποιο λάθος της χειρός, και, έκινος λάθους η σελίς εκείνη η ωραία.

Εν ώρα μακαρία με του ναρκίσσου ερρυγαδεύθη το άρωμα!...».

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΠΟΙΟΣ ΦΤΑΙΕΙ;

(Μελέτη περιβαλλοντική)

ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ ΕΥΝΟΥ

έχουμε την ησυχία μας ή για να μη έλθουμε αντιμέτωποι με κατοποιά στοιχεία.

Δεύτερος παράγων είναι αυτοί, που παρακινούνται από το ατομικό συμφέρον, με την αθλία ψυχοσύνθεσή των, με την κακή οικογενειακή ανατροφή των, προκαίνουν, χωρίς ντροπή, σε αυθαιρεσίες και παντός είδους παρανομίες, επιδιώκοντας δια παντός μέσου να επιπλεύσουν μέσα στο Κοινωνικό σύνολο, και να πλουτίσουν κλέβοντας τους πάντες και τα πάντα.

Τότε θυμήθηκα τον αφορισμό για τον Έλληνα, που έγραψε ο Εμμ. Ροΐδης και τον δημοσίευσε ο φημισμένος δημοσιογράφος Μάριος Πλωρίτης στην εφημερίδα το «Βήμα» στις 20 Οκτωβρίου 1991 «ότι οι Έλληνες υπερέβησαν από τον Έθνος εν τη Ιστορία, όπερ ανήγαγε την κλοπήν εις το αξίωμα της Εθνικής Αρετής». Οι Νεώτεροι Έλληνες υπερέβησαν από το μόνον Έθνος εν τη Ιστορία, όπερ ανήγαγε την κλοπήν εις το αξίωμα της Εθνικής Αρετής. Οι Νεώτεροι Έλληνες υπερέβησαν από το μόνον Έθνος εν τη Ιστορία, όπερ ανήγαγε την κλοπήν εις το αξίωμα της Εθνικής Αρετής. Οι Νεώτεροι Έλληνες υπερέβησαν από το μόνον Έθνος εν τη Ιστορία, όπερ ανήγαγε την κλοπήν εις το αξίωμα της Εθνικής Αρετής.

Μου γεννήθηκε αμέσως το μεγάλο ερώτημα «ποιός φταίει» για όλα συμβαίνουν στον τόπο αυτό, που λέγεται Ξακουσμένο Ζαγόρι;

Τότε θυμήθηκα το πύρινο άρθρο του μεγάλου πατριώτη, του οραματιστή και αναμορφωτού και μετέπειτα πρωθυπουργού της Ελλάδος Χαρίλαου Τρικούπη, που με το «τις πταίει», διεκτραγουδούσε την αθλία κατάσταση, που ευρίσκετο τότε η Ελλάδα και που δημοσιεύτηκε στις 29 Ιουνίου του 1874, στην εφημερίδα «Καιροί».

Για να βγει ένα θετικό συμπέρασμα «ποιός φταίει» για την όλη μας αυτή κατάντια και για όλον αυτόν τον εκτραχηλισμό είναι ανάγκη να φέρω στο φως της δημοσιότητας ορισμένα θλιβερά γεγονότα που έλαβαν χώραν στο χωριό μου και γύρω από αυτό, σε παλαιότερες εποχές.

Οι παράγοντες αυτής της αθλίας και θλιβεράς καταστάσεως είναι τρείς.

Πρώτος παράγων είμαστε εμείς οι έντιμοι και νομοταγείς πολίτες, ανίκανοι κατά τους αταίδεις, που αν και βλέπουμε μια παρανομία να γίνεται δεν την καταγγέλλουμε για να μη θεωρηθούμε ότι καρφώνουμε τους συνανθρώπους μας ή αδιαφορούμε για τα συμβαίνοντα γύρω μας, αφήνοντας να βγάλουν άλλοι τα κάστανα από τη φωτιά, για να

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπάρχουν πολλοί έντιμοι και ευσυνειδητοί υπάλληλοι, που θέλουν να κάμουν το καθήκον των, αλλά φοβούνται, γιατί παρεμποδίζονται από άλλους παράγοντες. Στο παρελθόν συνέβη ένα τέτοιο γεγονός, που συνετάραξε όλους μας. Ένας ευσυνειδητός δασικός υπάλληλος στο

δασικό φυλάκειο του Αγίου Αθανασίου-Ασπραγγέλων κατέσχεσε ένα ολόκληρο φορτίο παρανόμου ξυλείας ενός ξυλεμπόρου Ιωαννίνων, που ξεφορτώθηκε μπροστά στο φυλάκειο για εκποίηση, με αποτέλεσμα ύστερα από λίγες ημέρες, ώσπου να γίνουν οι διατυπώσεις του πλειστηριασμού, ο ενεργήσας υπάλληλος μετατέθηκε, η δε ξυλεία μια νύχτα εξαφανίστηκε, για να μη υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, γιατί κάποιος άλλοι παράγοντες συνήργησαν να συγκαλυφθεί η παρανομία και η κλεψιά, που γινότανε σε βάρος κάποιας Κοινότητας, αλλά και του Κράτους, που φορολογεί τα μεταφερόμενα δασικά προϊόντα. Επειδή έχω μακράν πείραν στα θέματα αυτά, που αναφέρει στο δημοσίευσμά του ο αγαπητός μου συνάδελφος, γιατί εχρημάτισα επί 14 συνταπτά έτη Κοινοτικός Σύμβουλος, αντιπρόεδρος και Πρόεδρος της Κοινότητας Ελάτης, είναι ανάγκη, να αναφέρω με κάθε λεπτομέρεια και να ζωγραφίσω με τα μελανότερα χρώματα την απογοητευτική και θλιβερή κατάσταση, που υπήρχε και εξακολουθεί να υπάρχει στα χωριά μας, με ντοκουμέντα τεκμηριωμένα από επίσημα έγγραφα και στοιχεία, που υπάρχουν στο αρχείο της Κοινότητας μου, ώστε να μη μπορεί κανένας, να τα αμφισβητήσει.

Και αρχίζω την εξιστόρηση όλων των γεγονότων κατά το παρελθόν παραβάσεων, ώστε στο τέλος να βγει ένα θετικό συμπέρασμα για την πάταξη και καταστολή των.

Α' Καταστροφή και ρύπανση Περιβάλλοντος
Η αυτή κατάσταση ρύπανσης, που αναφέρεται στο δημοσίευμα, παρατηρείται και στο δρόμο Αγίου Αθανασίου-Ελάτης-Δικόρφου. Αλλά την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος την έκανε το ίδιο το Κράτος με το άρθρο 8 του Ν.Δ. 3905/1958, με το οποίο οι εργολάβοι είχαν τη δυνατότητα να παίρνουν χαλίκια για οδοστρώα, από όπου τους βόλευε, χωρίς τη συγκατάθεση ή έστω την απλή συνεννόηση με τις Κοινότητες Αρχές, αδιαφορώντας για την τεραστία ζημιά, που προξενούσαν στο φυσικό περιβάλλον του χωριού μας.

Μια τέτοια περίπτωση, που αρκετό χρόνο μας βασάνισε, είχαμε κι εμείς στο χωριό μας. Μας κατέστρεψαν ένα μικρό τμήμα στην είσοδο του χωριού μας, επάνω από τα πρώτα σπίτια και μας άφησαν ένα τεράστιο χάσμα. Διαμαρτυρηθήκαμε, βέβαια, εντονότατα, αλλά δυστυχώς, κανένας δεν μας άκουσε. Βραδύτερα όμως, πιθανόν και από διαμαρτυρίες και άλλων Κοινοτήτων εξεδόθη η υπ' αριθ. Α 172/27-9-1977 εγκύκλιος δ/γγ του υπουργείου Δημοσίων Έργων, δια της οποίας εχαρακτηριζότο το άρθρο αυτό ως αντισυνταγματικό, γιατί καταργούσε την Κοινοτική ιδιοκτησία. Έτσι λοιπόν πολλές Κοινότητες γλύτωσαν από την καταστροφική mania.

Β' Λαθροθηρία

Η λαθροθηρία πράγματι συμβαίνει στα χωριά μας σε μεγάλο βαθμό. Μπορεί να καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια των διαφόρων φορέων, για πάταξη της, αλλά σκοντάφτει φαίνεται στις μικρές ποινές, που επιβάλλονται στους λαθροκυνηγούς. Οι ασυνείδητοι λαθροκυνηγοί δεν σταματούν και θα υπάκουαν. Χρειάζεται μια αυστηρότερη Νομοθεσία και μεγαλύτερη επιτήρηση από τα καταδικαστικά όργανα.

Επίσης χρειάζεται να κλείσουν όλοι οι δασικοί δρόμοι, που εξυπηρετούν τις υλοτομίες, εφόσον δεν γίνεται υλοτομία.

Γ' Λαθρολατομία

Η λαθρολατομία και η κλεψιά οικοδομικών υλικών στο χωριό μου έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις.

Εκτός από τα γρανιτένια καπάκια που βγάζουν από τα Κοινοτικά λατομεία, αφάνισαν και τα πελεκητά καπάκια από τους τοίχους των χωριών όπως από την πλατεία Αργυράinas.

Αδυναμία μεγάλη έχουν στα πελεκητά αγκωνάρια των καμιώνων σπιτιών και από τις εξώπορτες, ως και από το κυκλικό στέμιο της στέγνας Κ. Φερσίκα. Εξήγησαν μια ολόκληρη τοίχοποιία από το αμπέλι του Μπούκα στην Πετούρνα. Χάλασαν τη βρύση στη θέση «Καβαλλάρη» και πήραν το σκαλιστό πέτρινο κανάλι. Ποιό δρόμο πήραν αυτά οικοδομικά υλικά κανένας δεν γνωρίζει.

Πρέπει με κάθε τρόπο να παταχθεί αυτή η εγκληματική βουλιμία των ασυνειδητών αυτών ανθρώπων.

Δ' Λαθροϋλοτομία

Κάθε δασοκτήμιαν Κοινότητα κατέχει δασική έκταση 15.000 στρεμμάτων και μέσα σ' αυτή θα γίνει κάθε χρόνο, η υλοτομία συντάδων, βάσει της εγκεκριμένης διαχειριστικής εκθέσεως, την οποία έχουν εγκρίνει οι υπηρε-

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

σίες του υπουργείου Γεωργίας. Το δασαρχείο θα κάνει την εγκατάσταση του ξυλεμπόρου στη στάδα που θα υλοτομηθεί, το δασαρχείο θα κάνει την μερική και κενά δεν μας άκουσε. Βραδύτερα όμως, πιθανόν και από διαμαρτυρίες και άλλων Κοινοτήτων εξεδόθη η υπ' αριθ. Α 172/27-9-1977 εγκύκλιος δ/γγ του υπουργείου Δημοσίων Έργων, δια της οποίας εχαρακτηριζότο το άρθρο αυτό ως αντισυνταγματικό, γιατί καταργούσε την Κοινοτική ιδιοκτησία. Έτσι λοιπόν πολλές Κοινότητες γλύτωσαν από την καταστροφική mania.

Φαντάζεται κανένας τώρα τι γίνεται με τη μεταφορά ολοκλήρων φορτίων χωρίς να χρεωθούν. Επίσης στο Δασικό φυλάκειο δεν υπάρχει πλάστιγγα για ζύγιση. Δυστυχώς Κοινοτικός δασοφύλακας δεν υπάρχει, γιατί χρέη δασοφύλακα έκανε ο αγροφύλακας, που τώρα δεν υπάρχει.

Γι' αυτό συνεχώς γίνονται μικροϋλοτομίες καυσόξυλων, κορμών ελάτης ως και πλατυφύλων πλατανίων, καταλλήλων για την κατασκευή καρεκλών. Μας έκοψαν στη θέση «Ρίζες πλατάνια» τρία τέτοια πλατάνια πολύ χοντρά, κοντά στο δρόμο. Για να κοπούν, να τεμαχισθούν και να φορτωθούν απαιτείται χρόνος μεγάλος. Οι λαθροϋλοτόμοι αυτοί ενήργησαν σαν νοικοκυραίοι. Κανένας δεν μπόρεσε να μάθει πού πήγε αυτή η ξυλεία, αλλά ούτε και η Δασική υπηρεσία κατόρθωσε να βρει κάτι, μια που η ξυλεία αυτή, ασφράγιστη πέρασε από το Δασικό φυλάκειο.

Μ' αυτή την αταξία και αργυθμία ζημιώνουν οι Κοινότητες από τα διαφυγόντα έσοδα που τόσο ανάγκη έχουν, για να αντιμετωπίσουν τις πολλαπλές ανάγκες, που έχουν και θσαυρίζουν οι ξυλεμπόροι σε βάρος των Κοινοτήτων και του Δημοσίου. Γι' αυτή την αθλία και απελπιστική κατάσταση διαμαρτυρηθήκαμε εντονότατα το παρελθόν, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Και έτσι με τις ευλογίες των Δασικών υπηρεσιών διέφευγαν αρκετές εκατοντάδες τόνων καυσόξυλων και από την άλλη μεριά εφήρμοζαν και ερμήνευαν με στενή αντίληψη τους Νόμους, όπως έγινε στην

παρακάτω υπόθεση. Μας απέρριψαν οι Δασικές υπηρεσίες, βάσει της υπ' αριθ. 719/5-8-1960. Γνωμάτευσης του Συμβουλίου του Κράτους μια αίτηση ενός χωριανού μας, που ζήτησε πέντε (5) κυβικά ξύλα δρυός από το σέλος των ατομικών αναγκών για να επιδιορθώσει την στέγη του σπιτιού, που από το χρόνο έχει υποστεί φθορά και κατά την περίοδο 1943-1952 φιλοξενήθηκαν σ' αυτό το σπίτι πολλές οικογένειες πυροπαθών, το Κοινοτικό Συμβούλιο παμψηφεί ενέκρινε τη χορήγηση. Το Δασαρχείο όμως την απέρριψε, γιατί ο τότε Κοιν. Γραμματέας, είτε από βλακεία, είτε από κακία έγραψε στο Πρακτικό ότι ο αυτών τυγχάνει ετεροδημότης, γιατί είχε πάρει τα πολιτικά του δικαιώματα. Και έτσι με τη στενή αυτή νοοτροπία κατεστράφη ένα παλαιό αρχοντικό του χωριού, αν και το Κοινοτικό Συμβούλιο διαμαρτυρήθηκε έντονα.

Συμπέρασμα

Υστερα από όλα ανέφερα παραπάνω δεινά και κακά που συνέβησαν και συμβαίνουν στο χωριό μου, και πιθανόν και σ' άλλα χωριά, από ασυνειδητούς ανθρώπους, που έπρεπε, σύμφωνα με τον πολιτισμό του 20ου αιώνα, να είναι οι αναμορφωτές της κοινωνίας και οι σκαπανείς του νεότερου πολιτισμού, αυτοί είναι οι καταστροφείς των πάντων. Για να πληρωθεί το ρηθέν από το μεγάλο τραγωδία της Αρχαιότητας Σοφοκλή στην Αντιγόνη που έλεγε «πολλά τα φοβερά και κανένα δεν είναι ποιά φοβερό από τον άνθρωπο».

Συνεπώς οι άνθρωποι είναι οι δημιουργοί του πολιτισμού και οι άνθρωποι οι καταστροφείς αυτού.

Για να σταματήσουν τα δεινά και τα κακά, που σωρεύτηκαν στις πλατές του Ζαγοριού, και που πιθανόν θα σωρευτούν και άλλα από τον αλγόστο τσιμενισμό, που ακάθεκτα εισέβαλε στα χωριά μας, ο εξαιρετικός συναδελφός μου κ. Σάββας Θεοδώρου πήρε την πρωτοβουλία και έριξε μια πέτρα στα λιμνάζοντα νερά της λίμνης, για να ταραχθούν και να καθαριστούν. Γι' αυτό τώρα πρέπει όλοι μας να του συμπαράσταθούμε και να τον ενισχύσουμε στο τιτάνιο αυτό έργο, για την κάθαρση της κόπρου του Αυγεία, και να μη παραμείνουμε απλοί θεατές των ατασθαλιών και παρανομιών. Επιβάλλεται λοιπόν όλα τα Κοινοτικά Συμβούλια, οι Σύλλογοι, όλοι οι επιστήμονες και διακεκριμένοι Ζαγορίσιοι να συνέλθουν σε μια κοινή συνεδρίαση και να λάβουν αποφάσεις περί

του πρακτέου.

Ο Αγώνας πρέπει να είναι γενικός και καθολικός, εάν θέλουμε να στεφθεί από επιτυχία.

Για την διεξαγωγή του αγώνα πρέπει να εκλεγεί μία ολιγαριθμη και ευέλικτος συντονιστική επιτροπή, από ικανούς ανθρώπους, που με ενδιαφέρον θα φροντίσει να επιτύχει τα παρακάτω θέματα.

α) Καταστροφή και εξαφάνισμα των απορριμμάτων, που κατά καιρούς ρίχτηκαν στους δρόμους.

β) μέριμνα και σχετική διαφώτιση να μην επαναληφθεί το οικτρό αυτό φαινόμενο της ρυπάνσεως.

γ) αντιμετώπιση όλων των προβλημάτων που απασχολούν κατά καιρούς τις Κοινότητες του Ζαγοριού.

Επειδή οι καιροί ου μενετοί, πρέπει να δράσουμε αμέσως. Έχω τη γνώμη ότι το Δασικό φυλάκειο των Καρυών για το Κεντρικό Ζαγόρι και η Μπαλντούμα για το Ανατολικό είναι τα μόνα κλειδιά από όπου διέρχονται τα πάντα.

Γι' αυτό πρέπει:

1) να ζητήσουμε να επανδρωθούν τα δασικά φυλάκεια με πε-

ρισσότερους δασικούς υπαλλήλους για να είναι δυνατή και στενή η παρακολούθηση όλων των διακινουμένων υλικών και προϊόντων.

2) Να επανδρωθεί ο Αστυνομικός Σταθμός Καρυών με περισσότερους χωροφύλακες, μια που καταργήθηκαν τόσο Αστυνομικοί Σταθμοί Ζαγοριού.

3) Για τη ζύγιση των δασικών προϊόντων να τοποθετηθεί στο δασικό φυλάκειο πλάστιγγα.

4) Να απαγορευθεί η νυκτερινή και κατά τις μη εργάσιμες ημέρες, Κυριακές κ.λ.π., διακίνηση δασικών προϊόντων και λοιπών υλικών από το Ζαγόρι.

Νομίζω ότι με τα μέτρα αυτά και άλλα που θα προστεθούν από άλλους θα παταχθεί, αν όχι τελείως, το κακό.

Τον αγώνα αυτόν πρέπει να τον αναλάβει, προς το παρόν, το Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορισιών, μέχρι της εκλογής της συντονιστικής επιτροπής.

Εύχομαι ολόψυχα καλή επιτυχία στην προσπάθεια αυτού του αγώνα.

Γιάννινα 10 Ιανουαρίου 1992

Κήποι

Την 20ην Ιανουαρίου 1992, στο Νοσοκομείο Ιωαννίνων έπειτα από ολιγόμηρη ασθένεια, η αείμνηστη Βασιλεία Παρλαπά-Καλέντζου, εκοιμήθη τον αιώσιο ύπνο.

Η κηδεία της μεταστάσης ετελέσθη τη επομένη ημέρα και ώρα 2.30 μ.μ. εις τον καθολικό Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου του χωριού της, «ΚΗΠΟΙ», εν μέσω μεγάλου πλήθους πιστών, παρά τις δύσκολες καιρικές συνθήκες που επικρατούσαν την ημέρα εκείνη δια να απονείμουν τον τελευταίο χαιρετισμό.

Τον επικείμενο εξεφώνησε ο Πρόεδρος της Κοινότητας Κήπων κ. Δημ. Θ. Δέγκας, καθηγητής Μουσικής με τα εξής λόγια:

Η αγαπημένη μας Βασιλεία γεννήθηκε στις 21 Ιανουαρίου το 1910 από ευσεβέστατους γονείς, την εις τα πάντα καλοσυνάτη, Αριστούλα από την Μανασή και τον μεγάλο μας ευεργέτη Απόστολο Καλέντζου, εκλεκτού και αγαπτού συγχωριανό μας, ενμφυθή δε αργότερα τον αξεχάστο Γιώργο Παρλαπά, υπήρξε η χαρακτηριστική προσωποποίηση του ανθρώπου της Εκκλησίας, η προσωπικότητάς της και το έργο του αειμνήστου πατρός της αποτελούν στοιχεία αναφοράς και παράδειγμα δια τον τρόπο ζωής της μέσα στην Εκκλησία μας, στην μικρή κοινωνία του χωριού μας και γιατί όχι και στην ευρύτερη τοιαύτη.

Η Βασιλεία μας, η τελευταία της Οικογενείας Αποστόλου Καλέντζου υπήρξε πάντοτε επιβλητική κι' αρχόντισσα στην αιδωμένη της κοινωνική γλυκεία στην ασθένεια της, συμπληρωτική πάντα και ανεξίτηλη μετροπαθείς παρ' όλη την υπεροχή της, υπομονετική στις δοκιμασίες, οραματιστρια στις ελπίδες που έτρεφε δια το μέλλον έτοιμη πάντοτε να ακούη αλλά και να αναλαμβάνει τις ευθύνες της δίκαια στην αγάπη, πιστή στη φίλη θερμή υπερασπιστής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, πρόθυμη να ευεργετή με γεμάτη λεπτότητα τους πτωχότερους.

Ο θάνατός σου αγαπητή μας Βασιλεία, υπήρξε δι' εμάς ένα μάθημα πίστεως και ταπεινότητας: ηθέλησες να δεχθείς την Θεία Κοινωνία μετά την ομολογία της πίστεώς σου «Πιστεύω εις έναν Θεό, Χριστός Ανόστη». Και σ' αυτές τις τελευταίες σου στιγμές ένοιωθες το χάδι και τη δροσιά στα χείλη σου από εκείνους που σε φρόντιζαν και υπηρετούσαν. Χαμογέλασες τότε και προσπάθησες να κάμεις το σημείο του σταυρού με το αδύναμο δεξί σου χέρι. Ο σταυρός και το τελευταίο σου χαμόγελο σφράγισαν την επίγεια ζωή σου.

Θλιβόμεθα δια τον θάνατόν σου και την απουσία σου απ' ανάμεσά μας, αλλά δεν μας κυριεύει η απόγνωση αφού έχουμε βέβαιη ελπίδα δια την συνέχιση της ζωής σου στον Ουρανό.

Ως κοινοτική αρχή σου εύχομαστε καλή ανάπαυση στη Βασιλεία του Θεού, και στους αγαπητούς σου συγγενείς κατά σάρκα και κατά πνεύμα θερικά συλλυπητήρια.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Κωνσταντίνου Δημητρώπουλου

4ον

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στην εποχή μας τα Ζαγόρια δεν διαφέρουν και πολύ από την υπόλοιπη ελληνική επαρχία. Εγκατάλειψη και μαρasmus, είναι δυο λέξεις που λένε πολλά. Οι πόλεμοι και οι νέες οικονομικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν, αφαιμάξαν την ύπαιθρο.

1. Απασχόληση

Τρία είναι τα κυρίαρχα επαγγελματά στα Ζαγόρια:

- α) της γεωργίας στο δυτικό τμήμα
- β) της κτηνοτροφίας στο κεντρικό και,
- γ) της υλοτομίας στο ανατολικό

Πολλοί είναι οι συνταξιούχοι, κάποιοι είναι υπάλληλοι στις δημόσιες υπηρεσίες, ενώ δεν λείπουν και αυτοί που ασχολούνται με τον τουρισμό.

Όμως το χαρακτηριστικό στοιχείο της περιοχής, είναι ότι το εισόδημα των κατοίκων είναι και αποτέλεσμα πολυαπασχόλησης. Π.χ. ένας-κάτα κύριο επάγγελμα-γεωργός, μπορεί να βόσκει και πρόβατα, να διατηρεί κυνέλες, και ακόμα να συμπληρώνει τα έσοδα του με εμβάσματα από το εξωτερικό.

2. Μετανάστευση

Αν με τις επικρατούσες συνθήκες, οι προοπτικές για την παλιννόστηση των μεταναστών, στην Ελλάδα γενικά, είναι λίγες, για τα Ζαγοροχώρια είναι σχεδόν μηδενικές. Έτσι το βασικότερο που προέχει σήμερα, είναι να κρατηθούν στην περιοχή όσοι απέμειναν.

Η μετανάστευση είναι κάτι το συνηθισμένο για την Ήπειρο. Για τους Ζαγορήσιους ήταν σχεδόν έθιμο, με τις ριζές του από τον 16ο αιώνα.

Ας εξετάσουμε όμως ποιους λόγους ωθούν τους Ζαγορήσιους προς την αποδημία:

- α) αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής
- β) εύρεση εργασίας
- γ) εκπαίδευση

Αυτοί οι λόγοι εξακολουθούν, εν μέρει, να υφίστανται. Αλλά η Αθήνα δεν είναι τώρα πια, τόσο ελκυστική, όσο ήταν παλαιότερα. Επίσης, η μεγάλη πόλη σήμερα, βρίσκεται πιο κοντά με το αυτο-

κίνητο. Πολλοί λένε πως, αν οι υπάρχοντες νέοι βρουν τις εργασίες που επιθυμούν μέσα στα Ζαγόρια, ίσως να μην τα εγκαταλείψουν.

3. Κοινωνία

Τρεις ήταν οι ομάδες που συγκροτούσαν την Ζαγορήσια κοινωνία:

- α) οι λόγιοι και οι έμποροι που δραστηριοποιούνταν στα μεγάλα αστικά κέντρα της περιοχής τους. Είναι αυτοί οι οποίοι στηρίζουν πνευματικά και οικονομικά την περιοχή με τις γνώσεις τους και με το εισόδημά τους.
- β) οι μικροκαλλιεργητές και οι κτηνοτρόφοι. Αποτελούν την ραχοκοκαλιά της κοινωνίας. Είναι η πολυαριθμότερη ομάδα.
- γ) οι σκηνίτες κτηνοτρόφοι που μετακινούνται ανάλογα με τις εποχές του χρόνου. Είναι συχνά απομονωμένοι από την υπόλοιπη κοινωνία-όπως και οι γύφτοι.

Η τάση των νέων για σπουδές και οι εμπορικοί δεσμοί οδήγησαν πολλούς στην αστικοποίηση. Το φαινόμενο αυτό γενικεύεται κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα, σε όλες τις κοινωνικές ομάδες.

4. Υποδομή

Σε ένα τέτοιο τόπο και κάτω από αυτές τις συνθήκες, η υποδομή είναι φυσικό να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα.

Ένα βασικό οδικό δίκτυο καλύπτει μερικώς τις ανάγκες των χωριών. Ένα μεγάλο πρόβλημα είναι η μη σύνδεση των ανατολικών και δυτικών Ζαγοριών.

Τα κυρίως προβλήματα βρίσκονται στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Ακόμα και η τηλεφωνική σύνδεση μεταξύ των χωριών της περιοχής, παρουσιάζει δυσκολίες.

Ο εξηλεκτρισμός της περιοχής έχει προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό. Εξάλλου οι ανάγκες δεν είναι μεγάλες, και οι μελλοντικές μπορούν να καλυφθούν εύκολα.

Πολλά είναι τα χωριά που υποφέρουν από λειψυδρία. Ευτυχώς η λύση βρίσκεται κοντά. Ένα μεγάλο πρόγραμμα για την υδροδότηση των χωριών του Δ. Ζαγορίου, υλοποιούνται μέσω των Μ.Ο.Π. Δυτικής Ελλάδας.

Καθυστέρηση υπάρχει και στον τομέα των κοινωνικών υπη-

ρεσιών. Οι μεγάλες αποστάσεις, τα μικρά χωριά, η κακή συγκοινωνιακή σύνδεση κ.λ.π., επιδεινώνουν το πρόβλημα. Οι κάτοικοι, φυσικό είναι, να μην εξυπηρετούνται από τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Από την άλλη πλευρά, οι υπάρχουσες υπολειμματοποιότητες. Οι προσπάθειες ανάπτυξης και καθορισμού του Τσεπέλβου και των Κήπων σαν κεντρικών κοινοτήτων, δυστυχώς δεν καρποφόρησαν.

ΑΙΤΙΕΣ ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τους δεν είναι επί του παρόντος, αλλά θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε κάποια στίγματα για τις αιτίες της υπανάπτυξης του χώρου.

Αναφέρουμε και πιο πάνω ότι τα προνόμια που δόθηκαν στα Ζαγόρια επί τουρκοκρατίας, έδωσαν την δυνατότητα στους κατοίκους να φθάσουν σε θαυμαστά επίπεδα αυτοδιαχείρισης. Είναι η περίοδος που ο κοινοτισμός μεγαλούργησε.

Τα έργα υποδομής που έγιναν, καθρεπτίζουν την όλη προσπάθεια της Ζαγορήσια κοινωνίας για πρόοδο. Αυτή η κοινωνία, έφτιαχνε τα έργα αυτά χωρίς φυνισικά να περιμένει την συνδρομή της τουρκικής διοίκησης. Από την άλλη δεν είχε εμπόδια από αυτή.

Συν το χρόνο, ιστορικοί, πολιτικοί, οικονομικοί, και άλλοι λόγοι είχαν αρνητικά αποτελέσματα.

Η κατάργηση των προνομίων, οι ληστείες, οι πόλεμοι, τα νέα

οικονομικά δεδομένα γονάτισαν την κοινωνία της περιοχής.

Όμως ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας στο σύγχρονο νεοελληνικό κράτος, δεν άφησαν το χώρο αυτό, αλλά και τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας, να σηκωθούν, να ορθοποδήσουν.

Πως είναι δυνατόν αποφάσεις, για τα μικρότερα θέματα και που αφορούν άμεσα μια κοινότητα, να παίρνονται από έναν υπάλληλο που ζει στην πρωτεύουσα, και ο οποίος όχι μόνο δεν κατανοεί το πρόβλημα αλλά και ούτε ξέρει τις επιπτώσεις του. Δεν είναι αστείο να προσθέσουμε ότι δεν ξέρει και για ποιους ανθρώπους αποφασίζει και που είναι αυτοί οι άνθρωποι.

Το νεοελληνικό κράτος δίνει το κακό παράδειγμα. Η αποκέντρωση, η περιφερειακή ανάπτυξη κ.λ.π. είναι λόγια τα οποία τα ακούει κανείς μόνο από τα προεκλογικά μπαλκόνια.

Και το κράτος παραμένει ατλός θεατής, του εγκλήματος της ερήμωσης της υπαίθρου.

Για να μην φτύνουμε από την τουριστική πτυχή του θέματος, πρέπει να επισημάνουμε ότι ακόμη και σήμερα η τουριστική ανάπτυξη των Ζαγοροχωρίων σημαίνει για πολλούς ότι οι οικισμοί αυτοί αποτελούν ένα πάλο για ένα φολκλορικό θέαμα που θα δίνεται από τους ιθαγενείς, προς τιμήν τουριστών, υψηλής εισοδηματικής τάξης.

(Συνεχίζεται)

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Πέθανε πλήρης ημερών στα Γιάννινα στις 30 Δεκεμβρίου του χρόνου που πέρασε και κηδεύτηκε στο χωριό του το Σκαμνέλι, ο αείμνηστος Πέτρος Μ. Τσέπης. Μια ζωή ολόκληρη δεμένη με το Σκαμνέλι το αγαπημένο του χωριό. Γεμάτος καλοσύνη και προσφορά προς το Κοινωνικό σύνολο υπήρξε ο δόλος αξιοσεβαστός και αγαπητός. Παίγνυστος ολό το Ζαγόρι, γιατί το σπίτι του ήταν πάντα ανοιχτό όχι μόνο στους συγχωριανούς του αλλά και σε κάθε ξένο και περαστικό.

Άσκησε το επάγγελμα του παντοπώλη ως λειτουργία κοινωνικής προσφοράς, αλτρουισμού και αλληλεγγύης. Ο Π. Τσέπης ήταν υποδειγματικός, άκρας τιμιότητας, υψηλού ήθους και ποικιλότροπος εξυπηρέτησης των συνανθρώπων τους. Αλλά ο Π. Τσέπης δεν ήταν μόνο ο κλασικός παντοπώλης. Υπήρξε προσωπικότητα με ευρύτερη κοινωνική προσφορά. Επίτροπος στην Εκκλησία και μόνιμος σχεδόν ψαλμωτής προσέφερε τα μέγιστα και στον τομέα αυτόν. Σ' όλη του τη ζωή στάθηκε πραγματική κολώνα του χωριού μας. Γι' αυτό κι η απώλεια του αφήνει κενό δυσαναπλήρωτο. Παράλληλα με την κοινωνική του προσφορά υπήρξε λαμπρός οικογενειάρχης, άριστος πατριώτης. Αφήνει πίσω του υπόδειγμα λαμπρού, τιμίου, και εναρέτου ανδρός, κληρονόμο στα παιδιά του και γιγόνια του και παράδειγμα προς μίμηση.

Αιωνία σου η μνήμη. Ας είναι ελαφρύ το χάμα που σε σκεπάζει.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΠΡΙΝ ΑΠΟ 72 ΧΡΟΝΙΑ - ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1919-20

Ντίνου Ι. Καραγιάννη
Επίτ. Δ/ντή Α/β. Εκπ/σης Νομού

Βαθούσα λειτουργήσε και 3/τάξιο Σχολείο της ρουμανικής προπαγάνδας. Το λεγόμενο «Κοινόν Δημοτικών Σχολείων» είχε αριθμό μαθητών κάτω των 50, δίδασκε ένας δάσκαλος (μονοτάξιο ή μονοθέσιο) και οι μαθητές του χωρίζονταν σε τέσσερις τάξεις (Α' Β' Γ' Δ').

Το σχολείο που είχε 50-80 μαθητές, διαχωριζόταν σε 4 τάξεις, ονομαζόταν «πλήρες Δημοτικών Σχολείων» (αργένων ή θηλέων κατά περίπτωση). Στο πλήρες Δημοτικό με μαθητές πάνω από 80 δίδασκαν δύο ή τρεις κλπ. δάσκαλοι (Διτάξιο, Τριτάξιο, κλπ.) Οι τάξεις εδώ ήταν μέχρι έξι. Το 1895, με το Νόμο Β.Τ.Μ.Θ. η φοίτηση ορίστηκε εξαετής για τα πλήρη και τετραετής για τα κοινά.

Δι/ρια: Τα 68 ιδρυμένα Δημοτ. Σχολεία και Νηπιαγωγεία της Περιφέρειας στεγαζόνταν σε 57 κοινοτικά διδ/ρια χωρίς να πληρώνουν ενοίκιο. Επίσης, όπως είναι γνωστό, τα σχολεία συντηρούνταν από τους δήμους και τις κοινότητες.

Η κατάσταση των 57 διδ/ρίων της περιοχής από άποψη καταλληλότητας ή μη, σύμφωνα με έκθεση του Επιθ/τή Ν. Πατακώστα, συνταγμένη κατά το τέλος του σχολ. έτους 1919-20, παρουσιάζεται ως εξής:

6	Διδακτήρια άριστα
17	» κατάλληλα
19	» ανεκτά
6	» ακατάλληλα
9	» όλως ακατάλληλα

Σχετικά με τα διδακτήρια της περιφ. Ζαγορίου ο ίδιος Επιθ/τής σε άλλη έκθεσή του σημειώνει τ' ακόλουθα:

«Το Ζαγόριον, η Ηπειρωτική αυτή Ελβετία της Ελλάδος, από αιώνων διακρίθη εις τα γράμματα και την ανάδειξιν ενεργητών της εκπαίδευσως δεν εστερείτο διδακτηρίων· ταύτα είτε κοινοτικά είτε εκ κληροδοτημάτων προερχόμενα εχορηγούντο και χορηγούνται αμοιβή...»

Προφανώς «κατάλληλα» και «ολως ακατάλληλα» σχολικά κτίρια κατά τον συντάξαντα την έκθεση Επιθ/τή θεωρούνται όσα είχαν κτισθεί «υπό την επήρειαν άλλων συνθηκών», όσα είχαν υποστεί φθορά από την πάροδο του χρόνου και όσα είχαν πυρποληθεί κατά τον πόλεμο τον 1912-13.

Προσωπικό: Στα 68 Δημοτικά Σχολεία και Νηπ/γεία υπηρέτησαν κατά το σχολ. έτος 1919-20, 73 δάσκαλοι και νηπ/γοί, οι οποίοι σύμφωνα με τα προσόντα και το βαθμό κατανέμονται ως εξής:

Δημοδιδάσκαλοι άρρενες πτυχιούχοι Α	2
» » » Β	2
» » » ανενωρισμένοι Β	—
» » » πτυχιούχοι Γ	11
» » » αναγνωρισμένοι Γ	21
Υποδιδάσκαλοι άρρενες μόνιμοι αναγνωρισμένοι	16
» » » θήλεις	11
» » » άρρενες προχωρ. αναπληρ.	1
» » » θήλεις	1
Νηπιαγωγοί πτυχιούχοι Ας τάξεως	8
Σύνολο	73

Οι λεγόμενοι υποδιδάσκαλοι προερχόνταν από την τάξη των Γραμματοδιδασκάλων. Μετά την απελευθέρωση αναγνωρίστηκαν και διαβαθμίστηκαν σε τριτοβάθμιους, δευτεροβάθμιους, πρωτοβάθμιους δασκάλους. Οι υποδ/οι μπορούσαν να διδάξουν σε Κοινά Δημοτ. Σχολεία. Στα πλήρη Δ.Σ. δίδασκαν δημοδ/οι ή υποδ/οι που είχαν προβιβαστεί σε δημοδ/οδ/οι.

Όταν, αργότερα, όλα τα κοινά έγιναν Δημοτ. Σχολεία με έξι τάξεις, τότε και οι παλιοί υποδ/οι δίδαξαν σ' αυτά, γιατί πήραν το βαθμό του δημοδιδασκάλου.

Οι δημοδιδάσκαλοι έβγαιναν από τα Διδασκαλεία. Πολλοί υποδ/οι εκπαιδεύτηκαν και επιμορφώθηκαν στα Διδασκαλεία. Στο διδακτικό προσωπικό που σημειώνεται κατά κατηγορίες δασκάλων στον παραπάνω πίνακα, ουδεμία δημοδιδασκάλισσα (στους 36) υπήρξε στην περιφέρεια κατά τη σχολική αυτή χρονιά. Ακόμη όπως διαπιστώνεται, από σχετική παρατήρηση του Επιθ/τή, υπάρχει και μια κενή θέση στο διτάξιο Μεικτό Δημοτ. Σχολείο Τσεπέλβου, η οποία «κατά την εκφρασθείσαν επιθυμίαν των κατοίκων δέον να πληρωθεί δια δημοδιδασκαλίσσης».

Μαθητές: Κατά τη χρονιά αυτή, για την οποία γίνεται λόγος, γράφτηκαν στα σχολεία 2150 μαθητές· 1215 αγόρια και 935 κορίτσια «ο αριθμός ούτος

Ευλαβικό μνημόσυνο στους αφανείς εργάτες της Λαϊκής Παιδείας στην περιοχή μας

Δεν νομίζω πως είναι υπερβολή να πω πως το Ζαγόρι μας, η περιοχή αυτή της ακριτικής μας Ηπείρου, χάρη στο μόχθο των παιδιών του σ' όλες τις εκδηλώσεις της ζωής, κατόρθωσε, με τη συγκυρία και πολλών άλλων παραγόντων, να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο, όχι μόνο στο γενότερο περιβάλλον της Ηπείρου, αλλά να επηρεάσει ευρύτερα τη ροή της Ιστορίας σ' ολόκληρο το Βαλκανικό χώρο κι έξω απ' αυτόν.

Αξιόλογη και σημαντική στάθηκε και η προσφορά των αφανών σκατιανών του Λαϊκού μας Σχολείου στην όλη διαμόρφωση της νεοελληνικής ζωής της περιοχής μας, της οποίας κάθε πτυχή έχει κάτι από το άρωμα και την ποιότητα της πολιτιστικής και πνευματικής δημιουργίας της ιδιαιτέρως πατρίδας μας. Είναι αδύνατο, έστω και με γενικότητες, ν' αναφερθούμε στην τεράστια προσφορά τους, γιατί εδώ ο σκοπός μας είναι άλλος. Μια αναδρομή στα περασμένα, στα σχολεία των παππούδων και τρωπαππούδων μας, για να δώσει την ευκαιρία στους παλιότερους, στους νέους που ζουν ακόμη, ν' αναπολήσουν, να ξαναζωντανέψουν τα παιδικά τους χρόνια και στα παιδιά και τα εγγόνια τους να γνωρίσουν τα σχολεία και τους δασκάλους των χωριών τους 5-6 χρόνια μετά την απελευθέρωση ου 1913.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση από τους τούρκους ιδρύθηκε και λειτουργήσε μέχρι το 1918 η Εκπ/κή Περιφέρεια Ζαγορίου-Κουρέντων, με δ/ρα τη Ζίτσα.

Είχε στη δύναμή της τα Δημοτ. Σχολεία του τμήματος Ζαγορίου και Α. Δημοτ. Σχολεία του τμήματος Κουρέντων.

Η Εκπ/κή Περιφέρεια Ζαγορίου (όχι Ζαγορίου-Μετσόβου) ιδρύθηκε στις 18 Οκτωβρίου 1918. Είχε έδρα τη Μπάγια και περιλάμβανε τα σχολεία των χωριών από το Τριστενικό μέχρι και την Κλειδωνιά. Είχε πλάτος

—κατά τον Επιθ/τή της εποχής— «κατά μέσον όρον 6, μήκος δε 22, ως γγιστα, ημιονικών ωρών», περιλάμβανε δε 48 συνοικισμούς· οι 8 απ' αυτούς είχαν πληθυσμό που μιλούσε «συν τη ελληνική και το κοινοβλασκόν ιδίωμα». Είναι προφανές ότι το ασύνθετο αυτό είδος μέτρησης των ποσάσεων είχε ληφθεί εκ του μοναδικού μέσου της συγκοινωνίας «δι' υ και μόνον δύναται τις ν' αναπαύση τα εκ της πεζοπορείας ανά τας τραπεζάς ή τας βατάς οδούς καταπονούμενα μέλη του», καθώς συνεχίζει έκθεση.

Η Εκπ/κή Περιφέρεια Ζαγορίου-Μετσόβου ιδρύθηκε αργότερα και η χρήση της συνοδεύτηκε και με τη μεταφορά της έδρας από τους Κήπους τα Γιάννινα. Πολλά από τα στοιχεία αυτά και όσα παρακάτω θα εκθέσουμε βρίσκονται στις εκθέσεις επιθεώρησης των Δημοτικών Σχολείων από τους Επιθ/τές της εποχής εκείνης. Οι εκθέσεις τότε δεν περιελάμβαναν στο διδακτικό έργο του δασκάλου στην αίθουσα. Δίνουν μια γενικότερη εικόνα της περιφέρειας ή του χωριού. Έχουν στοιχεία που αναφέρονται στο πολιτιστικό, κοινωνικό ή και το οικονομικό επίπεδο των ατόικων της περιοχής ή των κατοίκων του χωριού. Έχουν σοβαρές και εξόλογες επισημάνσεις και πολλά στοιχεία ενδιαφέροντα για το σημερινό ρευντή. Ενδεικτικά σημειώνουμε μια επισήμανση, που έχει σχέση με τη είωση του πληθυσμού από τότε (20-6-1920) «Το Ζαγόριον σήμερον αριθεί ελλάσσοντας των 18 χιλιάδων κατοίκων. Το Ζαγόριον βαθμύδον ερηούται. Ήδη ας ελπίσωμεν, ότι η αποκατάστασις των πραγμάτων και η ημιουργία ευκόλου και αληθούς συγκοινωνίας μετά των κέντρων και των εφόρων της πατρίδος επαρχιών, θα επαναφέρει μετ' ου πολύτιμη ακμήν εις την ωραίαν ταύτην χώραν».

Κατά σχολ. έτος 1919-1920 στην περιοχή Ζαγορίου λειτουργήσαν τα εξής είδη Δημοτικών Σχολείων:

α) Πλήρη Διτάξια αργένων	2	β) Νηπ/γεία	—	9
» » » μεικτά	5			
» » » Μονοτάξια αργένων	9			
» » » θηλέων	11			
» » » μεικτά	17			
Κοινά	15			

Κατά τη σχολική αυτή χρονιά από τα ιδρυμένα 68 Δημοτ. Σχολεία και Νηπ/γεία δεν λειτουργήσαν 2. Το Δημοτ. Σχολείο Διλόφου (Σωποτισειού), «δι' έλλειψιν προσωπικού» και το Μονοτάξιο Νηπ/γείο του ελληόφρονου Πατρίκου (Μικρής Συνοικίας), «δι' έλλειψιν κοινοτικών πόρων». Εκτός από τα Σχολεία που αναγράφονται στον παραπάνω πίνακα, στη

υπερέβη τον του προηγούμενου σχ. έτους κατά 160%.

Η δύναμη των μαθητών κατά σχολείο παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

α/α	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΕΙΔΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΟΙΚΟΓ.	ΚΑΤΟΙΚ.	ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΡ. ΘΗΛ.	Δ/ΛΟΣ - ΚΑΤΑΓΩΓΗ
1.	Αγ. Μηνάς	Κοινό	30	150	20 = 10+10	Χρ. Ζινδρής - Ελαφότοπος
2.	Ανθρακίτης (Καμνή)	Κοινό	26	106	24 = 8+16	Π. Φραγκούλης - Σκαμνέλι
3.	Άνω Πεδινά	1/τ Αρρένων	95	;	69 — 31	Ηλ. Παρτσάλης - Κ. Πεδινά
»	»	1/τ Θηλέων	95	;	— 38	Όλγα Μίσσου - Α. Πεδινά
4.	Άνω Ραβένια	1/τ Μεικτό	108	556	91 = 42+49	Σπ. Στεφανίδης - Ελαφότοπος
5.	Αρίστη	2/τ Μεικτό	150	700	75 = 45+30	Δημ. Σιουράς - Αρίστη
»	»	»	»	»	»	Ιω. Χατζηγιάννης Αρίστη
6.	Ασπράγγελοι	1/τ Αρρένων	140	468	71 — 40	Κων. Παρτσάλης - Κ. Πεδινά
»	»	1/τ Θηλέων	»	»	— 31	Καλλ. Τσατσούπουλου - Κ. Πεδινά
7.	Βίτσα Άνω	1/τ Μεικτό	50	230	21 = 12+9	Δημ. Μάος - Τσεπέλοβο
»	» Κάτω	1/τ Μεικτό	55	;	39 = 19+20	Φ. Δαουδής - Α. Βίτσα
8.	Βίκος	Κοινό	25	128	16 = 9+7	Ιερίας Τζοκάς - Ελαφότοπος
9.	Βραδέτο	Κοινό	29	130	16 = 8+8	Στ. Μπλήζας Καρίτσα
10.	Βρυσοχώρι	1/τ Μεικτό	100	450	51 = 37+14	Γ. Κασκάνης - Νεγάδες
11.	Βωβούσα	1/τ Αρρένων	120	550	67 — 44	Ν. Χατζηβασιλέας - Κήποι
»	»	1/τ Θηλέων	»	»	— 23	Β. Τσεκούρα - Ιωάννινα
»	» Ρωμαν.	3/τ Μεικτό	»	»	21	—
12.	Γεροπλάτανος	1/τ Μεικτό	98	410	62 = 36+26	Γ. Λέτσιος - Γεροπλάτανος
13.	Γρεβενήτι	1/τ Αρρένων	230	;	113 — 72	Αν. Φάφας - Γρεβενήτι
»	»	1/τ Θηλέων	»	»	— 41	Φερ. Καπουραγού - Ιωάννινα
14.	Δίκιορφο	1/τ Αρρένων	122	3:57	42 — 30	Στ. Τζήμας - Α. Πεδινά
»	»	1/τ Θηλέων	»	»	— 12	Αρ. Μπάρια - Ιωάννινα
15.	Διπόταμο	1/τ Μεικτό	29	110	16 = 9+7	Ελ. Χρυσόχοι - Ιωάννινα
16.	Δίλοφο	1/τ Μεικτό	55	110	29 = 17+12	Απ. Τσάντης Μονοδέντρι
17.	Ελάτη	1/τ Μεικτό	65	200	19 = 11+8	Αν. Δούκας - Καπέσοβο
18.	Ελατοχώρι	1/τ Μεικτό	60	200	19 = 11+8	Ν. Μπιζανίδης - Λάϊστα
19.	Ελαφότοπος	2/τ Μεικτό	140	820	83 = 45+38	Κ. Γκράτζιος + Ι. Μίσσιος (Ελαφότοπος)
20.	Ηλιοχώρι	2/τ Μεικτό	70	230	42 = 28+14	Αν. Κάσσιος-Λάϊστα
21.	Καβαλλάρι	1/τ Μεικτό	37	195	29 = 17+12	Ιερίας Χριστοδούλου - Αργυρόκαστρο
22.	Καλωτά	1/τ Μεικτό	70	350	37 = 16+21	Κ. Κοντοδήμος - Καπέσοβο
23.	Καπέσοβο	1/τ Μεικτό	41	;	44 = 22+22	Α. Τόλογλου Καπέσοβο
24.	Κ. Πεδινά	2/τ Μεικτό	120	;	76 = 46+30	Αν. Τζήμας - Κ. Πεδινά
»	»	»	»	»	55 = 26+29	Νικ. Στάρας - Κ. Πεδινά
25.	Κ. Ραβένια	1/τ Μεικτό	75	140	11 = 2+7	Μιχ. Ζέρβας - Κ. Ραβένια
26.	Καστανάνας	1/τ Μεικτό	35	300	34 = 19+15	Ευστ. Παπαευσταθίου - Γρεβενήτι
27.	Κήποι	1/τ Μεικτό	80	;	23 = 21+2	Κων. Ηλ. Παπαγεωργίου - Καπέσοβο
28.	Κουκούλι	1/τ Μεικτό	40	741	40	Στ. Τζοκάς - Καπέσοβο
29.	Λάϊστα	1/τ Αρρέν.	240	Δίδαξαν	δύο δάσκαλοι	Ορ. Φιλίδης - Κ. Πεδινά
»	»	»	»	»	»	Νικ. Δεβελέγκας - Λάϊστα
»	»	1/τ Θηλέων	»	70	40	Αναστ. Θεοχάρους - Ελάτη
30.	Παλαιοχώρι-Λάϊστα	1/τ Μεικτό	18	260	14 = 6+8	Ιω. Καπράντζιος - Βρυσοχώρι
31.	Λειτοκαρυά	1/τ Μεικτό	80	240	35 = 19+16	Κ. Βορόπουλος
32.	Λυγκιάδες	1/τ Μεικτό	54	110	21 = 12+9	Γ. Γούλας - Χουλιάρδες
33.	Μακρίνο	1/τ Μεικτό	32	199	18	Δημ. Δημόπουλος - Μακρίνο
34.	Μανασσή	1/τ Μεικτό	48	220	25 = 15+10	Βασ. Ζωροδύμης - Α. Πεδινά
35.	Μαυροβούνι	1/τ Μεικτό	37	215	33 = 12+21	Δημ. Σιουρόπουλος - Αρίστη
36.	Μεσοβούνι	1/τ Μεικτό	36	;	31 = 16+15	Χαρ. Παπαχαρίσης - Μεσοβούνι
37.	Μονοδέντρι	1/τ Μεικτό	65	320	21 = 13 + 8	Ιω. Σπυρόπουλος Στολόβο
38.	Νεγάδες	1/τ Αρρέν.	80	;	47 — 30	Γεώργ. Σωτήρης - Νεγάδες
»	»	1/τ Θηλ.	»	»	— 17	Ανδρ. Κυριακοπούλου Ιωάννινα
39.	Δόλιανη	1/τ Μεικτό	52	400	31 = 28 + 13	Π. Βορόπουλος - Δόλιανη
40.	Πάπιγκο Μεγ.	1/τ Μεικτό	80	150	24 = 14 + 10	Παντελής Θεομάς - Αργυρόκαστρο
41.	» Μικρό	1/τ Μεικτό	30	340	18 = 9+9	Κ. Τσιντζόπουλος - Πρεμετή
42.	Σκαμνέλι	1/τ Αρρ.	95	;	40 — 22	Χρ. Πετρινός - Τσεπέλοβο
»	»	1/τ Θηλ.	»	»	— 18	Βασ. Μαργούνη - Μέτσοβο
43.	Τρίστενο	1/τ Μεικτό	124	;	— 21	Στ. Βριζάλας - Ζίτσα
44.	Τσεπέλοβο	1/τ Μεικτό	98	;	39 = 26 + 13	Νικ. Ρέσσος - Τσεπέλοβο
»	»	»	»	»	»	Ουρ. Οδυσσεύς Ιωάννινα
45.	Φλαμπουράρι	1/τ Μεικτό	67	196	28 = 16+ 12	Γ. Στεφόπουλος - Φλαμπουρ'ρι
46.	Φραγκάδες	1/τ Αρρ.	88	290	35 — 18	Δ. Ζωϊδής - Δραγάριου
»	»	1/τ Θηλ.	»	»	— 17	Μ. Κατσάνου - Ιωάννινα
47.	Κλειδωνιά	1/τ Μεικτό	50	315	32 = 22 + 10	Σ. Κικίτσου Ελαφότοπος

α/α	Νηπ/γεία	Είδος	Οικ.	Κάτοικ.	Νήπια	Νηπ/γεία	Καταγ.	Οικ.Παρατηρ.
1.	Βρυσοχώρι	1/τ.	100	450	29	Βαβάρια Τσιλή	Ιωάννινα	;
2.	Βωβούσα	»	120	550	34	Ελ. Τζουβάρα	Ιωάννινα	;
3.	Γρεβενήτι	»	230	;	25	Αθ. Βαλατάση	Ιωάννινα	;
4.	Ελατοχώρι	»	60	200	24	Τερψυχ. Παπαγεωργίου	Α. Πεδινά	;
5.	Ηλιοχώρι	»	70	230	14	Ευαγγ. Πόλτσα	Ιωάννινα	;
6.	Λάϊστα	»	240	741	50	Αγγ. Καραπάνου	Ιωάννινα	;
7.	Πάπιγκο Μεγ.	»	80	400	12	Ελ. Σιλιμγιέ	Ιωάννινα	;
8.	Πάπιγκο Μικ.	»	30	150	;	Δεν λειτούργησε	;	;
9.	Φλαμπουράρι	»	67	196	25	Μαρία Βόντα	Αθήνα	;

Εδώ αναγράφεται ο αριθμός των οικογενειών κατά Κοινότητα, οι κατοικοί, οι μαθητές (αγόρια-κορίτσια) οι δάσκαλοι που υπηρετούσαν σε κάθε σχολείο και η καταγωγή τους.

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ ΗΠΕΙΡΩΤΑΙ

ΕΡΜΟΥ Θ. ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

Εις την παρούσαν μελέτην δεν επιδιώκω να περιγράψω τον ιστορικό των ηρωϊκών και απαραιτήτων αγώνων των Βορειοηπειρωτών, οίτινες υπέστησαν τα πάνδεινα και έχυσαν ποταμούς αιμάτων ίνα επιτύχουν την πολυπόθητον ένωση της μαρτυρικής επαρχίας μετά της μητρός Ελλάδας.

Ταύτα πάντα εμνημόνευσαν εις τα συγγράμματα των Έλληνες και ξένοι δημοσιογράφοι, ιστορικοί, διπλωμάται και προσωπικότητες ωσάν τον Γάλλον Ρεντινιό, τον ειπόντα ότι η Ευρώπη διέπραξε έγκλημα εις βάρος της Ελλάδος ότε παραμπόδισε την ένταξιν της Β. Ηπείρου εις το επίσημον Ελληνικόν κράτος.

Την αυτήν άποψιν εξέφρασαν και ο Άγγλος Μάρει γράφων ότι «αν η Ελλάς εχεν ηττηθή, δεν θα της επεζάλοντο σκληρότεροι έρόι», εννοών τον ελληνικόν χώρον της Β. Ηπείρου με την βορεία επαρχίαν της Ηπείρου με την υπολόπιον Ελλάδα.

Υπομνησκομεν πάντως εν τάχει ότι τα συμφέροντα των Ιταλών και των Αυστριακών, (ατιμιά λεγομεν ημεϊς) ήθελον να καταστήσουν τον ελληνικόν χώρον της Β. Ηπείρου κέντρον της διπλωματικής ασυδοσίας εις τα Βαλκάνια.

Και επέτυχον τούτο δια του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας (17 Δεκεμβρίου 1913) επιδικάσαντες εις το Αλβανικόν κράτος την ελληνικωτάτην ταύτην επαρχίαν.

Η εξέγερσις των Βορειοηπειρωτών και ο σχηματισμός της Προσωρινής Κυβερνήσεως υπό τον Γεώργιον Χρηστάκη Ζωγράφον έσχεν ως μόνον πρακτικόν αποτέλεσμα την εν Κερκύρα σύσκεψιν και την έκδοσιν του γνωστού Πρωτοκόλλου (17 Μαΐου 1914) δι' ου εξησφαλίζοντο θεωρητικώς και μόνον δικαιώματα εις την ελληνικήν εθνικότητα, άτινα δεν επηγήθησαν εμπρόθεως υπό των κατακτητών (Αλβανών).

Η διεθνής επικύρωσις του Πρωτοκόλλου της Κερκύρας (2 Ιουνίου 1914) και η εντολή του Άγγλου εν Αθήναις πρέσβews (Σεπτέμβριος 1914) ν' ανακαταλάβη η Ελλάς την Β. Ηπείρον «αποτελεί την πλύν επίσημον και αδιάσειστον αναγνώρισιν της Ελληνικότητος της Β. Ηπείρου. Αλλά και η απόφασις της Αμερικανικής Γερουσίας, κατόπιν προτάσεως του Γερουσιαστού ΛΟΤΖ προς το ανώτερον διασυνμαχικόν Συμβούλιον (17 Μαΐου 1920) ότι: «Η Β. Ηπείρος μετά της Κορυτσάς και τα

Αδωδέκνησα όπου επικρατεί το ελληνικόν στοιχείον, αποδοθούν από την συνδιάσκεψιν εις την Ελλάδα και αποτελέσουν αναπόσπαστον μέρος του Ελληνικού Βασιλείου»¹, δικαιολογούν απολύτως τας ελληνικάς διεκδικήσεις.

Δυστυχώς όμως αι Μεγάλαι Δυ-

νάμεις υποστηρίζουσι σκανδαλώδως την Αλβανίαν ηγνόησαν τα νόμιμα δικαιώματα των Ελλήνων επί της Β. Ηπείρου και ενέταξαν αυθαίρετως τηνεπαρχίαν ταύτην εις το κρατίδιον των Σκιπεταρίων (1921), γεγονός όπερ προεκάλεσε μεγάλην αγανάκτησιν ανά το πανελλήνιον.

Διπλωματικά διαμαρτυρία, υπομνήματα και συλλαλητήρια έγινοντα πό ελληνικής πλευράς προς μεταλώσιν της διαπραχθείσης αδικίας.

Εις Βουκουρέστιον, ένθα διέμενον πάμπολλοι Ηπειρώται, καθ' α ανέγραψεν η εν τη ρουμανική πρωτεύουση εκδιδόμενη ελληνόφωνος εφημερίς «Νέος Ελληνισμός» (14/27 Σεπτεμβρίου 1921) συνήλθον ούτοι ομοθυμαδόν εν τη αιθούσῃ της Ελληνικής Σχολής² και «διεμαρτυρήθησαν εναντίον της αποσπάσεως εκ του ηπειρωτικού εδάφους της Κορυτσάς και του Αργυροκάστρου».

Εν συνεχεία η ίδια εφημερίς εσημείωνεν επί λέξει τα κατωτέρω: «Η μελετωμένη αδικία εις βάρος της ευάνδρου Ηπείρου, δεν ηδύνατο να αφήση ασυγκινήτους τους πολυπληθείς Ηπειρώτας του Βουκουρεστίου, οίτινες απηύθυνον την διαμαρτυρίαν των «προς τας Δυνάμεις».

«Τοιαύται διαμαρτυρίαί πρέπει να λάβουν χώραν, εις όλας τας γωνίας της γης όπου κατοικούν Ηπειρώται.

Όταν ξένοι προς την Ηπείρον ενεργούν τόσο δραστηρίως δια την κατάπνξιν των δικαιών της, θα ήτο απούχημα κακούρηγμα να μείνουν αδιάφοροι οι Ηπειρώται, οι νόμμοι κύριοι της πατρίδας των».

Προφανώς ο γράψας τ' ανωτέρω εχεν υπ' όψιν ότι οι Ηπειρώται του Βουκουρεστίου είχαν καταστήσει εκ των πρώτων γνωστών τας διαμαρτυρίας των εναντίον των Μ Δυνάμεων όπερ μέχρι της στιγμής εκείνης δεν είχε συμβεί εις άλλας πολυμελείς Ηπειρωτικάς παροικίας του εξωτερικού.

Συντόμως πάντως και άλλοι εν τη διασπορά οικούντες Ηπειρώται προέβησαν εις παρόμοια δια βήματα ωσάν εκείνα των εν τη πόλει του Βούκουρ ευρισκομένων συμπατριωτών των.

Γενικώς αι αποφάσεις των Μ. Δυνάμεων είχαν προκαλέσει πικρίαν και αγανάκτησιν ουχι μόνον εις τους Βορειοηπειρώτας, αλλ' εις άπαντα τον ελληνισμόν.

Η ΧΑΡΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

Οι Αλβανοί απ' ετέρου οι διαμένοντες εις την ρουμανικήν πρωτεύουσιν —ως ανεμένετο άλλωστε— επεκρότησαν ανεπιφύλακτως τον ακρωτηριασμόν της Ηπείρου υπό

των Μ. Δυνάμεων ενώ ταυτοχρόνως διεμαρτύροντο εντόνως κατά των Ηπειρωτών του Βουκουρεστίου οίτινες είχαν συγκεντρωθεί εις τας αιθούσας του ελληνικού σχολείου, λέγοντες ότι ορθώς έπραξαν οι εντάξαντες την Β. Ηπείρον εις την Σκιπεταρίαν.

«Αυτοί επί τέλους έχουν καθήκον να υπερασπισθούν τα συμφέροντα των» έστω και αν παρηγωνρίζετο η Ελλάς, η μόνη χώρα η δικαιουμένη να διεκδικήση την επαρχίαν ταύτην, έγραφεν η εφημερίς «Νέος Ελληνισμός» (17/30 Σεπτεμβρίου 1921).

Σημειωτέον ότι εις Βουκουρέστιον υφίστατο αλβανική παροικία, ης τα μέλη ήσαν ως επί το πλείστον πλανώδιοι έμποροι παλυνόντες εν είδος αναμνηκτικά (καλούμενα «μπράγκα») τα οποία διετήρουν εντός ειδικής χαλκίνης συσκευής ην έφερον επί των ώμων των.

Εις δε εκ των ευπόρων εν Βουκουρεστίω Αλβανών, ο παντοπώλης Παντελή Βαγγέλη³ εγκατασταθείς βραδύτερον εις Τίρανα διετέλεσε επί τι χρονικόν διάστημα Υπουργός. Ήτο συγγενής μετά τινος ομωνύμου Αλβανού όστις ειργάσθη δια την ίδρυσιν του αλβανικού κράτους).

Η ΑΠΡΟΟΠΤΟΣ ΑΝΑΜΕΙΕΙΣ ΤΩΝ ΡΟΥΜΑΝΙΖΟΝΤΩΝ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΩΝ

Ενώ οι Β. Ηπειρώται ηγωνίζοντο δια την ένωσιν των μετά της Ελλάδος, αφνίδως εις την μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών διένεξιν ανεμειχθήσαν οι εν Ρουμανία «Αρρωμόνοι» ή Ρουμανίζοντες κουτσόβλαχοι διακηρύττοντες ότι ο πληθυσμός της πολυσηχημένης επαρχίας δεν είναι ελληνικός αλλά «ρουμανικός και αλβανικός».

«Τι ζητούν οι Αρρωμόνοι εις την μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών διαφοράν;» έγραφεν ο αρθρογράφος του «Νέου Ελληνισμού»⁴.

Και εν συνεχεία: «Ιδού απορία εις την οποίαν αδυνατούμεν να εύρωμεν απάντησιν παρ' όλας τας προσπάθειάς — τας οποίας κατεβάλομεν»⁵.

«Οι Αρρωμόνοι ή Ρουμανίζοντες Κουτσόβλαχοι ήσαν Έλληνες, ους η ρουμανική προπαγάνδα εκμεταλλευομένη την πείνιαν των, κατέστησεν αυτούς αρνησιπατρίδας.

Θύματα συνεπώς του ρουμανισμού, επώλησαν την εθνικήν των συνείδησιν δι' οικονομικούς λόγους και μόνον. Δι' ο δικαίως εκλήθησαν υπό του Πατριάρχου Ελλήνων νεογενίτσαροι ή απόγονοι προδοτών τύπου Εφιάλτου και Ηλίμου Γούση.

Περί αυτών εγράψαμεν ειδικήν μελέτην τιτλοφορούμενην «Το Ρου-

μανοκουτσοβλαχικόν ζήτημα» (Εν Αθήναις 1978).

Εν αυτή αναφέρομεν επί λέξει: «Αποκύημα του ρουμανικού μεγαλοϊδωτισμού, το Αρωμουνικόν εγένετο αρχικώς γνωστόν εις Μολδοβλαχίαν κατά το έτος 1853 υπό των Ι. ELIADE - RADULESCU και D. BOLINTINEANU.

Ούτοι επισκεφθέντες την Ηπείρον και Μακεδονίαν, εδήλουν ότι ανεκάλυψαν τους Ρουμανοβλάχους, ους παρουσίασαν ως «Ρουμάνους πατριώτας» και ήξαντο δημοσιεύοντες προπαγανδιστικά άρθρα εις τας εν Βουκουρεστίω και Ιασώ εφημερίδας.

Κατά την παραμονήν αυτών εις Μακεδονίαν ο τότε βασις Ρεσέπ πασσάς, λαβών ειδικάς εντολάς εκ Κωνσταντινουπόλεως, υπεβίβησεν τας κινήσεις των.

Διαστρέψαν και χαλκεύον την ιστορικήν αλήθειαν ο RADULESCU εκδίδει γαλλιστί βιβλίον τι εν αναγράφεται ασυντόλως ότι άπαντες οι ήρωες του Ιερού Αγώνος του 1821 δεν ήσαν Έλληνες αλλά... Ρουμανοβλαχοι.

Είτα ιδρύεται κατά τω 1860 το Μακεδορουμανικόν Κομμάτιον ήτοι η περίφημος SOCIETATEA CULTURALA MACEDO-ROMANA, του οποίου οι ηγέται εκδίδουσιν προκήρυξιν αιτούντες την ίδρυσιν «Μεγάλου ρουμανικού κράτους» εις Μακεδονίαν, Ηπείρον και Θεσσαλίαν διότι δήθεν αι επαρχίαι αύται κατοικούνται ως επί το πλείστον υπό αμειβομένους ρουμανικού πληθυσμού, οι δε Έλληνες οι διαμένοντες εν αυταίς αποτελούσι ασήμαντον μειονότητα.

Το Κομμάτιον ενισχύει οικονομικώς υπό του μισέλληως Ηγεμόνος της Ρουμανίας Αλεξάνδρου Κούζα και ούτω εξεδηλώθη το ρουμανοκουτσοβλαχικόν ζήτημα εν Μολδοβλαχία ήτις μεταγενεστέρως μετονομάσθη χώραν ευφημισμού Ρουμανία, — τούτέστιν η χώρα των Ρωμαίων — καίτοι οι Ρουμάνοι συναποτελούν κράμα πολλών φυλών, ελαχίστην σχέσιν έχοντες μετά των αρχαίων Ρωμαίων των επιδραμόντων εν Δακία (101-102 και 105-107 μ.Χ.) υπό τον αυτοκράτορα Τραϊανόν.

Προϊόντος του χρόνου αρνησιπατρίδες τινές Κουτσόβλαχοι οσφραίνόμενοι «τα εκ παρομοίας πρωτότυπου επιχειρήσεως υπέρτοκα υλικά ωφέλη», εγένοντο μίσθαρνα όργανα της ρουμανικής προπαγάνδας.

Τοιούτος υπήρξεν και ο εκ Κλεισούρας Καστοριάς δημοδιδάσκαλος Απώστολος Μαργαρίτης, όστις ελθών εις Βουκουρεστίον διεβουκόλησε τους Ρουμάνους δια ψευδών στατιστικών και καθέσεων.

Τω 1863 εγκαθίσταται εν τη γενετήρα του το πρώτον ρουμανικόν σχολείον, όπερ εντός συντόμου хро-

νικού διαστήματος έπαυσε λειτουργούν κατόπιν επιμόνου αξιώσεως των Ελλήνων κατοίκων, ολίγες έπεισαν την Οθωμανικήν εξουσίαν να επέμβη».

Το 1867 ο Μαργαρίτης ιδρύει ιδιωτικών τ' σχολείον εν τη οικία του. Παρόμοιον τι εγένετο και εν Αβδέλα Γρεβενών. Εξυπακούεται ότι η ρουμανική προπαγάνδα εστρατολόγησε πανταχόθεν μαθητάς δι' αδράς πληρωμής των πτωχών γονέων των».

Βραδύτεροι οι νεογενίταροι ούτοι ους συνεχώς υπεστήριζεν η Ρουμανία ιδρύουν το 1886 το πρώτον Γυμνάσιον εις Ιωάννινα.

Κατά το 1889 Εμπορικήν Σχολήν εις Θεσσαλονίκην.

Τοιουτοτρόπως εξεκίνησεν το Ρουμανοβλαχικόν ή Αρρωμουνικόν ζήτημα, συμπαρασάται του οποίου πλην της Ρουμανίας υπήρξαν δια διαφορετικούς λόγους, κατά καιρούς, αι κυβερνήσεις Γαλλίας, Αυστρίας, ενίοτε δε και της Αγγλίας. Ομοίως το Βατικανόν και η Ρωσία.

Συγκεκριμένως ο Α. Δούβος γράφει ότι τας εν Μακεδονία οργανώσεις των Ρουμανιζόντων έριψε «εναντίον της Ελλάδος ο ρωσικός Πανσλαβισμός».

Οι Ρουμανιζόντες συνεμάχισαν μετά των Βουλγάρων κατά τους Μακεδονικούς αγώνας, οι δε ανθελ-ληνικοί διαγμοί του 1905 εις Ρουμανίαν υπεκινήθησαν υπό των Ρώσων».

Αλλά και μετά του Αλβανού Μπεκήρ Αγά συνεργάσθησαν οι Αρρωμούντοι προξενήσαντες καταστροφάς και διαπράξαντες εγκλήματα εις τα χωρία της Ηπείρου, των οποίων οι κάτοικοι δεν απηνούντο την ελληνικότητά των.

Εν στενή συνεργασία συνεπώς μετά των Βουλγάρων Κομιτατζήδων, Αλβανών και Οθωμανικών αρχών οι Αρρωμούντοι κατεπολέμησαν σφοδρώς τον Ελληνισμόν.

Η ρουμανική κυβερνήσις απ' ετέρου υποστηρίζουσα αναφανδόν τας ενεργείας των διέκοψεν τας διπλωματικές σχέσεις μετά της χώρας μας το 1905.

Αυτά απεκατεστάθησαν βραδύτε-

ρον, αλλά κατά το 1917 με την συμπαράστασιν των Ιταλών το «Ρουμανοκουτσοβλαχικόν» ανεθερμάνθη και σύθις.

Οι Ιταλοί γράφει ο Τάγαρης «δια της φιλορουμενικής αυτών στάσεως απέβλεπον εις τον σχηματισμόν τεχνικού Κουτσοβλαχικού κρατιδίου, τύπου Αλβανίας, το οποίον θα καθίσταν πιστόν δορυφόρον».

Επί κεφαλής της νέας ταύτης ανθελ-ληνικής κινήσεως ετέθη ο εκ Σαμαρινής τυχοδιωκτής Αλκιβιάδης Διαμαντής, πιστός δούλος των Ιταλών.

Ο εν λόγω είναι ο ιδρύσας το κατά φαντασίαν Καντόνιον της Πίνδου». Αι ενεργείαι αυτού απέτυχον παταγώδως.

Σημειώθης ότι μετά τους Βαλκανικούς πολέμους ο Ελ. Βενιζέλος συνεννοηθείς μετά της ρουμανικής κυβερνήσεως ανεγνώρισε την ύπαρξιν ρουμανικών σχολείων και Ναιών εν Ελλάδι «επ' ανταλλάγματι υποστηρίξεως υπό των Ρουμάνων των εθνικών μας δικαίων» (Συνθήκη Βουκουρεστίου - 28 Ιουλίου 1913.

Ταύτα συνοπτικώς περί του Ρουμανοκουτσοβλαχικού».

«Αρχεται χιλιάδες Ρουμανιζόντων ήσαν εγκατεστημένοι εις Ρουμανίαν ότε οι Ηπειρώται του Βουκουρεστίου διεμαρτυρήθησαν εντόνως δια την μεροληπτικήν στάσιν των Μ. Δυνάμεων υπέρ των Αλβανών».

Οι Αρρωμούντοι ετάχθησαν ανεπιφυλάκτως υπέρ των παραλόγων αξιώσεων της αλβανικής κυβερνήσεως και εξεφράζοντο μετ' ιταμιότητος εναντίον των Ελλήνων, δι' αερόβιο γραφιών, ομιλιών κ.λ.

«Ούτω είχαν τα πράγματα ότε ο Αριστοτέλης Σαρδέλλης, ούτινος οι γονείς κατήγοντο εκ Παπίγγου του Ζαγορίου, εδημοσίευσεν εις τον «Νέον Ελληνισμόν» (17/30 Σεπτ. 1921) το κατωτέρω άρθρον:

«Οι Αρρωμούντοι, Η διαμαρτυρία των Ηπειρωτών της Ρουμανίας εναντίον της μελετωμένης αποπείρας της από της Ηπείρου αποσπάσεως των πόλεων Κορυτσάς και Αργυροκάστρου, έδωσεν

αφορμήν και πάλιν εις τους εδώ αρρωμούντους να εκδηλώσουν τα ανθελ-ληνικά των αισθήματα.

Ενομίσαμεν προς στιγμήν ότι μεταξύ αρρωμούντων και Ελλήνων επήλθε τελεία συμφιλώσις και ότι το παρελθόν ελημονήθη.

Εβρουκαλιζόμεθα με την ιδέα, ότι μεταξύ των εις την ελληνικήν γην ζώντων αρρωμούντων ετεκράτησαν ορθά σκέψεις περί της αξίας της μετά των Ελλήνων φιλίας και ότι απέχον ηδη μακράν της νεφελώδους εποχής εκείνης, καθ' ην, από κακώς εννοούμενου πατριωτισμού ελαυνόμεναι, εγενόμεθα και οι Έλληνες και οι αρρωμούντοι αίτιοι συμφορών και δυστυχιαμάτων, χωρίς να το αντιληφθώμεν.

Ενομίσαμεν ότι τα διδάγματα, τα του εγγύς παρελθόντος τα προκληθέντα υπό της κακώς εννοούμενης πατριωτικής πολιτικής, θα έπεισαν πρώτους τους αρρωμούντους ότι η εχθρική κατά της Ελλάδος στάσις των, μακράν τον να καταστή πρόξενος ωφελειών δι' αυτούς, προεέλειπε βραδέως αλλ' ασφαλώς το έδαφος ρωμουνικής ατυχίας.

Εκ της μεταξύ Ελλάδας και Ρουμανίας έχθρας, της προκληθείσης προ τινων ετών υπό της αυτής κακής εννοουμένης αρρωμουνικής πολιτικής, ενισχύθησαν οι Βούλγαροι και οι Τούρκοι, ολίγινες αδελφωμένοι εισήλθον αργότερον εις το ρωμουνικόν έδαφος.

Ενομίσαμεν ότι το μέγα σφάλμα, το διαπραχθέν, τότε, θα έπεισε τους εν Ρουμανία διαμένοντες αρρωμούντους, ότι καλλιεργούντες την μετά των Ελλήνων φιλίαν, προσφέρουν υπηρεσίαν εις τους εις την Ελλάδα ζώντας αδελφούς αυτών, ολίγινες μόνον σήμερον εκ των εις τας ξένας χώρας ευρισκομένων απολαμβάνουν πλήρους ελευθερίας.

Η τελευταία διαμαρτυρία των εδώ αρρωμούντων, η δημοσιευθείσα

μετά φιλοαλβανικών σχολίων, εις τας εγχωρίους εφημερίδας, και ιδίως αι κρίσεις της «Δακίας» εις την οποίαν συνεργάζονται οι πλείστοι αρρωμούντων, μας έπεισαν ότι η παλαιά έχθρα δεν εξηλεήθη, ότι τα πράγματα αγίνονται ανιληπτά και την αντίστροφον αυτών μορφήν, και ότι επί τέλους πρέπει να παραδεχθώμεν ότι μεταξύ Ελλήνων και αρρωμούντων είνε αδύνατος φιλία ειλικρινής.

Και όμως άξιον απορίας είναι πως δεν ευρίσκονται άνθρωποι εις την χώραν ταύτην, οι οποίοι να υπαδείξουν εις τους αδελφούς αρρωμούντους, ότι αρκούν οι σήμερον υπάρχοντες εχθροί της Ρουμανίας, ότι πρέπει να δυσχεράνουν την θέσιν των εις την Ελλάδα αρρωμούντων, οι οποίοι σήμερον απολαμβάνουν των αγαθών της ελληνικής διοικήσεως.

Ενίοτε επί τέλους έπρεπε να ερίθουν έλπίδας, όπως βγαίνει από τον αργαλειό, βλέμμα προς την κατάστασιν εις την οποίαν ευρίσκονται οι αρρωμούντοι της Σερβίας και Βουλγαρίας δια μακράν τον να καταστή πρόξενος ωφελειών δι' αυτούς, προεέλειπε βραδέως αλλ' ασφαλώς το έδαφος ρωμουνικής ατυχίας.

Εκ της μεταξύ Ελλάδας και Ρουμανίας έχθρας, της προκληθείσης προ τινων ετών υπό της αυτής κακής εννοουμένης αρρωμουνικής πολιτικής, ενισχύθησαν οι Βούλγαροι και οι Τούρκοι, ολίγινες αδελφωμένοι εισήλθον αργότερον εις το ρωμουνικόν έδαφος.

Η τελευταία διαμαρτυρία των εδώ αρρωμούντων, η δημοσιευθείσα

1. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ, Αρ. Φιλ. 14 Ιανουαρίου 1990.
2. Της κεμένης τότε επί της Λουκά 28.
3. Περί αυτών ελέγετο υπό των Ελλήνων παροίκων ότι ήτο «Ελληνικό» εναντίον τα ρούχα του ύπνου. 2) ετοιμάζω Ηπειρώτες όπως προσεχώρησε εις την βαλκικήν προπαγάνδα.
4. «Νέος Ελληνισμός» 17/30 Σεπτεμβρίου 1921.
5. Ενθ. αν.
6. Όρα Ε. Θ. Μουδοπούλου «Ιστορικός της εν Βουκουρεστίω Ελληνικής Κοινότητος» σελ. 46, 47, 48, 49.
7. Ενθ. αν.
8. Ενθ. αν. σελ. 49, 50, 51.

Διόρθωση

Στο φύλλο του Δεκεμβρίου 1991, σελ. 15, ο επικήδειος στο λυπτα Εμμανουήλ, εκφωνήθηκε από τον Αριστόβουλο Χρόνη από λάθος γράφτηκε το όνομα του κ. Κ. Κράλιου.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓ. ΜΠΟΓΚΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Του Λεντέρη Παπαθανασίου

(Συνέχεια από το προηγούμενο) στριγαλιανός (ο), η καρδερίνα, το αρχ. αστραγαλίνος στρίζου, τρίζω.

στρίλουρας (στρίλορας), ο στύλος (Ζαγ.) «Τη γης τη βαστάει ένας στρίλορας σιδιρένιος» (Ν. Πολ. Παράδ. Α, σελ. 138)

στρίπουδου (το), το τρίποδο απάνω στο οποίο στηρίζονται οι τάβλες του κρεβατιού, πληθ. τα στρίποδα.

στριψιά (η), το στρίψιμο «κάτι πολλές στριψιές στον σκι(ο)νί» στρουμπί (το), το τόπι το παλόνι, όπως βγαίνει από τον αργαλειό, βηλάρει δε το μάλλινο εγχώριο υφαντό, από το στρόμβος-στρομβίλι, για το σχήμα που παίρνει στο «αντί».

στρούγγα (η), περιληπτική λέξη του μέρους, όπου ο αρμεγώντας, το τυροκομείο, βουτυροκομείο κ.λ.π. λατ. stungia.

στρουγγουλίθ' (το), μεγάλη πέτρα που χρησιμεύει για να κάθεται ο τοομπάνος, όταν αρμεγεί ένα-ένα τα πρόβατα, όπως βγαίνουν από τη στρουγγα.

στρουνιαζόυμι, στρογγυλάκομαι ασύστολα, κατά το θροναζόμαι

στρώνου, 1) ετοιμάζω, απλώω τα ρούχα του ύπνου. 2) ετοιμάζω το τραπέζι του φαγητού «στρώσι να φάω» ή «βάλι τάβλα» (=ο αλλού σσφράς)

στρούρας ή στρόρας (ο) ή κατ' Αραβ. στρήουρας ή στούρος, 1) ξύλινος πάσσαλος που μπαίνει στη μέση, από το αλώνι, 2) ο άξονας «ου στρούρας τ'ς γης» (Ζαγ.), από σφυριμό των στροφέ-γυρός.

στρουτί (στρωτό), 1) το ισόγειο «το σπίτι είναι δυο λογίων, στρωτό και ψηλό (Βηλαράς), 2) το καθημερινό δαμάτιο.

στρόφος (ο) «ο δομής πόνος κοιλιάς, ειλεός. Και παρ' αρχ. στρόφος (Αραβ.)

στύβου, 1) στύψω «στύβου τα σκ' τιά για να τ' απλώσου να λιαστούν», 2) στειρεύω «η βρύσ' η του μπ'γάδ έστυνσι».

στύλους (ο), κάθε όρθιο στήριγμα «ου στύλους τ' χαγιατιού», «ου στύλους στον κατώϊ». Στύλους επών. από το Στυλιανός.

στ' λίτσ' (το στυλίτσι), νευροπόνος οξύς κατά το πρσινό ξύπνημα που ακινητοποιεί το κεφάλι. Ο πόνος ορελιεται σε ψύξη συνήθως του στυλίτη (μνός) που στυλώνει το κεφάλι. Η λέξη γνωστή και στην Ηλεία «Λυγερή» Καρχαβίτσα).

σубάζου, αρραβωνιάζω, συμβάζωμι αρραβωνιάζωμι Ηλ. φαίνεται Σαρακατσάνικη, δανεισμένη και στους Μετοσβίτες. Από το συμβιβάζω, ουσ. σύβας', η αρραβώνα.

συύζου, συγχύζω, συγίμι συγχέομαι, συγχύζομαι, παρ. συγνόμουν,

αορ. συγύσκα, ουσ. σύύς', η σύγχυση. συγκαθάου χουρό, λαχταράει η καρδιά μου για χορό (β. φανίτοις Λεφτ.)

συγκαθιστός χουρός, ο αριστοτεχνικός χορός ο αργός και με πολλούς ελιγμούς. Συγκαθιστός επίσης ή Βιργινάδα είναι και είδος άλλου χορού (Φαν. Λεφτ.), Βιργινάδα επίσης και στο Μέτσοβο.

συγκυριάζου, ανακατεύω ξεστό νερό με κρύο και το κάνω χλιαρό. Απότην προστακτική «συγκέρισε σου» καταλαβαίνουμε ότι πρόκειται για το συγκερνάω (συγκεράννυμι). Το συγκεριάζω κατά το συνταιριάζω.

σύγκυρου (το), το σύγκαιο, το επικαιο. Και επίρ. σύγκαιο, «σύγκαιο ήρθις».

σύγκλαρου (το), συν γυναιξί και τέκνοις «βήμι του χουριού σύγκλαρου» (Ζαγ. Θ. Πούσιος)

σύγγιφου, το σύννεφο, ρ. συγγιφιάζω, ουσ. συγγιφιά και συγγεφιασμα

συγγιφόκαμα (το), το συνεφόκαμα, η αλλοιώς κουφόβραση συγγυρίζουμι, τακτοποιούμαι, ευτρεπίζομαι

σ' χουράου, συγχωρών «Θιός σ' χουρέσ' τα παθμένα σ'»

σύδουλο (το), απόδουλο «κούτσουρο της φωτιάς και μπφ. υποκείμενον ηλίθιον» (Ρέκκας, Γιαννιώτης χειρουργός γιατρός).

σ' κώτ', το ήπαρ, στον πληθ. σ' κώτια, τα εντόσθια «μόβγαλι τα σκώτια η καρότσα». Παρ. φρ. «σκώτ' κι μ' σουλάτίνου» οι περίοικοι για τους Γιαννιώτες που αγαπούσαν τους μαζέδες και το κρασί. Π' αυτό τους έδιναν και την προσωνυμία «σ' κουταράδες.

σύκου, το σύκο και σ' κιά η σνικιά.

σ' κουματδα (η), είδος σκυόπιπτας ζυμωμένης με καρύδια και σουσάμι.

σουκουφάης (ο), ο σκυοφάγος (πτ.)

σ' λαρέβου (σικαρέβα), κάνω να ησυχάσει (παιδί)

σ' λαρώνου, τακτοποιώ το σπίτι, το συμμαζεύω, σ' λαρώνουμι, τακτοποιούμαι, εξοικονομούμαι (συν-ιλαρώνω).

συλλουίέμι (συλλογίεμαι), σκέπτομαι, συλλογίζομαι συλλουή (η), η σκέψη, η συλλογή. Η φρ. «μπήκι συλλογή» σημαίνει μπήκη σε σκέψεις και φροντίδες.

σμαζώνου, σ' μάζουνα, σ' μάζουσα, συμμαζεύω τα πράματα του σπιτιού, «τάχου σ' μαζουμένα μέσ, σκόλασα», ουσ. σ' μάζουμα.

σ' μπιάρ' δης (Ζαγ.), αυτοί που αναγγέλλουν την άφιξη της γαμήλιας πομπής, την άφιξη στο σπίτι της νύφης του γαμπρού με τους δι-

σ' μπάθειου (=συγγινώμην).

Σύναψ' (η), η Ι. Σύνοψη.

Συνθηματικά (Ηπειρωτικά ιδιώματα), φκιαχτές γλώσσες από ορισμένους επαγγελματίες (κτίστες, βαρελάδες, ψωμάδες κ.α) με τις οποίες συνεννοούντο μεταξύ τους, χωρίς τ' αφεντικά τους ή άλλοι να μπορούν να τους καταλαβαίνουν: 1) Αλειψία-τικά, των γανωτζήδων (καλαντζήδων), 2) τα Κομπογιαννίτικα ή Σφηνιάρικα, των πρακτικών γιατρών του Ζαγορίου, 3) των Ζαγορίσιων αρτοποιών κ.λ.π.

Συνθηματικές λέξεις από τα «Αλειψίατικά»: απλινότ=ταψί, γνώσ=άλας, ντόμους=νοικοκύρης, ταικιν=η ρακή, ζάφτω=έρχομαι, κουρλή=ώρα κ.λ.π.

σύντα, επίρ. όταν «σύντα λαλούν οι πέριδικες, σύντα λαλούν τ' απήδονα» (Κ. Κρυστ.)

σύνταχα, επίρ. πολύ πρωί

συντιλεία (η), καταρρακτώδης βροχή, κατακλυσμός, γαζέπι (τ. gazap), από το η συντέλεια (του κόσμου)

συνφέρα (τα), τα συμφέροντα, το συμφέρον, τα συνφέρα, κατά το δώρα. Και ιντιρέσσου=συνφέρων, από το ιτ. interesse.

συργιά (η), η γενιά, η φυλή «είναι από καλή συργιά». Η γενιά λέγεται και σόρτα και φ' λή (Ζαγ. Θ.Π.)

σύρι, πήγαινε, συνηθέστατο στην Ηπειρο, από το σύρω, αλλά μόνο στην προστακτική, κατά τα άλλα χρησιμοποιούνταν όταν το πηγαίνω (πάνου, πάνα, πήγα).

συριγκέλα (το), το παέ κι έλα (σύρε-ν-κι έλα).

σύρμα (το) και το πολύ στενό, σαν σύρμα, μονοπάτι (Σαρακατσ.)

συρμή, η νεροσυρμή «τα νιρά τ'ς βροχής φεύγουν απου τ' συρμή» συρμός (ο), 1) ο συρμός, η μόδα, 2) η επιδημία «σέριτι γρίππ', είνι συρμός,

σύρραχου (το), η κορυφή λόφου ή βουνού. Επίρ. σύρραχα και κατάρραχα στο Ζαγόρι

σ' φέκ' (το), το φυσέκι με αντιμετάθεση και η δέσμη κεραμάτων

σύφερα (σύφια) «τα οικιακά και ιδίως τα μαγειρικά σκεύη» (Αραβ.), «τα χρήσιμα αντικείμενα του σπιτιού, όπως οι πυροστίες, τα μπαζάρια κ.τ.τ» (Ι. Σαραλής, Αρίστη Ζαγ.), τα σύμφορα, τα αλλού σωθέματα.

σύφλογο (το) «η δίνη των συναντωμένων φλογών (Αραβ.), μπφ. «με πήρε το σύφλογο», με πήρε το μεγάλο παράπονο, η στεναχώρια» (Ρέκκας).

συφτάγω, «προφθάνω, προλαμβάνω» (Αραβ.)

σ' χαριάρ' δης (Ζαγ.), αυτοί που αναγγέλλουν την άφιξη της γαμήλιας πομπής, την άφιξη στο σπίτι της νύφης του γαμπρού με τους δι-

κούς του. «Τα σ' χαρίκια! Χαίρλιτ' κα, να μας προκοψούν» Σ' χαρίκια είναι τα συγκαρητήρια.

σύψουμα, επίρ. «ρουγιάσαι σύψουμα» για όποιον βοσκό μισθώνεται στο αφεντικό με ψωμί (τροφή) μαζί. Αντίστρ. ξύψουμα.

σφαίρα (η), ο γυάλινος βόλος, η αλλού μπύλια.

σφάλαγγας (ο), η αράχνη (έντομα), το αρχ. φάλαγγ (γένος αρachnides) με ανάπτυξη σ.

σφαλαγγουνιά (η), το δίχτυ της αράχνης «του κατώϊ είνι γιουμά-του σφαλαγγουνιές» από το σφάλαγγας+γωνιά.

σφαλνάω, 1) κλειδώνω «σφάλνα την πόρτα», 2) κλείνω (τα μάτια).

σφάχτ'ς, ο σφάχτης, οξύς και αφηνίδιος πόνος, ιδία στην οσφυϊκή χώρα, και στο σφαγίο (Αραβ.).

σφαγιά (το) και συνθηθέστερα σφαγιά (τα), οι ρευματόπονοι.

σφαχτά (τα), γενικά τα αιγο-πρόβατα στη γλώσσα των χασάπηδων, τα σφάγια.

σφήκα (η), 1) η σφήκα (εντ.), η σφήξ, 2) είδος μακρύκανου μονού κυνηγετικού όπλου.

σφιντάμ' το, το σφενδάμι (φ).

σφόλ' ή σφώλ (το), 1) το φύλλο της κότας, 2) μπφ. η αλλού φυλίτα «τόβαλι σφώλ» (=τον διέβαλε), ταύτ. «τον έβαλε μπουρλόττο».

σφουντύλ' (το), το ξύλινο ή πήλινο στρογγυλό κεφάλι του δραχμού με τρύπα στη μέση για να στερεώνεται στο αδράχτι.

σφρας (ο), ο σφας, 1) το κυλικό κτιστό στόμιο του πηγαδιού, 2) στρογγυλό κτιστό πεζούλι γύρω σε κληματιά ή άλλο δέντρο της αλής, όχι ο σουφράς (χαμηλό τραπέζι φαγητού).

σωμένος (ο) «κάτισχνος εκ νόσου, ο εξαντλημένος. Εκ του σώνω, εξαντλούμαι» (Αραβ.). Μάλλον από το σώνωμαι, φθίω.

σώνουμι, 1) σώζομαι, γλυτώνω, 2) τελειώνω, λήγω «σώδ'κ' του λαδ' τ'ς καντήλας», 3) φθίνω, αδυνατίζω.

σουρός (ο) πληθ. σουροί και σουράδες «σουράδες οι λίρες έχονταν στον Ζαγόρ' απου τα ξένα. (Λεφτ.) από σφυριμό των σωρός+αράδα (=συνέχεια, χωρίς διακοπή) ή και από το ουρά.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ (ΚΕΖ)

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ - ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1991

ΕΣΟΔΑ		ΕΣΟΔΑ	
Εγγραφές-Συνδρομές μελών	19.000	Ενοίκια - Καθαριότητα	70.000
Βιβλία-Δελτία-Κάρτες	51.800	ΔΕΗ	18.779
Γραβούρες	13.350	ΟΤΕ	33.429
Έκτακτες εισφορές	30.900	Ταχυδρομικά-Τηλεγραφήματα	7.710
Επιχορηγήσεις	400.000	Γραφικά	3.186
Τόκοι	72.795	Αμοιβή προσωπικού	169.900
Σύνολο	587.485	Εκδηλώσεις-Δεξιώσεις	9.936
Χρηματικό υπόλοιπο 31-12-1990	496.397	Επιπλέον-Σκεύη	20.000
Γενικό σύνολο	1.084.242	Συντήρηση φωτοτυπικού	8.496
		Διάφορα μικροέξοδα	6.676
		Σύνολο	348.112
		Χρημ. υπόλοιπο σε μεταφορά	736.130
		Γενικό σύνολο	1.084.242

Ο Πρόεδρος
ΒΑΣ. ΤΖΙΟΒΑΣ

Ιωάννινα 1 Ιανουαρίου 1992

Ο Ταμίας
Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΦΕΙΣ ΣΤΑ ΧΩΡΙΑ ΜΑΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Στα πλαίσια των ιατρικών και οδοντιατρικών επισκέψεων στα χωριά και σχολεία που πραγματοποιεί ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος Ζαγορίσιων με Ζαγορίσιους γιατρούς και οδοντιάτρους, έγιναν και πάλι δυο ιατρικές επισκέψεις, την 29/1/1992 και των 4/2/92.

Η πρώτη επίσκεψη έγινε στο Οικοτροφείο Μονοδενδρίου (Ριζαρείος Σχολή) και η άλλη στη Λαμπριάδαιο Οικοκυρική Σχολή Άνω Πεδινών.

Έγιναν εξετάσεις σε όλα τα παιδιά καθώς και εξετάσεις για το θυροειδή και μοιράστηκαν οδοντόκρεμες και οδοντόβουρτσες.

Στο τέλος δε έγινε ομιλία σχετική με το Ειτζ. Εντύπωση προκάλεσε στους γιατρούς η άριστη οργάνωση και λειτουργία των παραπάνω Σχολών.

Εντός του Φεβρουαρίου θα πραγματοποιηθεί και άλλη επίσκεψη στο Γυμνάσιο και Οικοτροφείο Τσεπελίου.

(Εκ του Πολιτιστικού
Συνδέσμου Ζαγορίσιων)

Και άλλη τιμητική διάκριση στο συμπατριώτη μας καθηγητή της Ιατρικής Χαράλαμπα Μουτσόπουλο

Η Αυστραλιανή Κυβέρνηση ύστερα από απόφαση των Πρωτάνων, απένειμε στον Καθηγητή της Παθολογίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Χαράλαμπα Μουτσόπουλο τον τίτλο του Επισκέπτη Καθηγητή για το έτος 1992-93.

Αυτό σημαίνει, πως ο κ. Μουτσόπουλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να δίνει διαλέξεις σε όλες τις Ιατρικές Σχολές της Αυστραλίας σε θέματα της ειδικότητάς του και συγκεκριμένα στον τομέα Αυτοανόσων Νοσημάτων και Ανοσολογίας. Τέτοιες τιμητικές διακρίσεις απονέμονται σε αναγνωρισμένους επιστήμονες με διεθνήμβελευα και έχουν σαν σκοπό την άμεση επαφή επιστημόνων για την προαγωγή της Ιατρικής Επιστήμης.

Ευχόμαστε στο εκλεκτό επιστήμονα και αξιο τέκνο του Ζαγοριού πάντα επιτυχίες.

«Το Ζαγόρι μας»

ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Προγραμματίστηκαν και θα εκτελεστούν μέσα στο έτος 1992 δυο ακόμα έργα στο Ζαγόρι από το πρόγραμμα ΣΑΝΤ 2 τα εξής:

α) Βελτίωση-ασφαλτόστρωση 41ης Επαρχιακής οδού Γρεβεντιού-Βαυβούσας, προϋπολογισμού 80.000.000 δρχ.

β) Βελτίωση-ασφαλτόστρωση τμήματος 42ης επαρχιακής οδού διερχόμενο της Κοινότητας Μηλιω-

Νέα από τον τόπο μας

τάδων, προϋπολογισμού 40.000.000 δρχ.

Μια προσφορά των Ζαγορίσιων με σημασία

Μέσα στα πλαίσια της καλής συνεργασίας και της ευρύτερης ανάπτυξης πολιτιστικών δραστηριοτήτων μεταξύ των λαών Ελλάδας και Αλβανίας η Ένωση Ζαγορίσιων Αθηνών, η Ριζαρείος Σχολή -μέσω της Σχολής Χειροτεχνίας Μονοδενδρίου- και η Λαμπριάδαιο Σχολή Άνω Πεδινών, πρόσφεραν δωρεάν στο Πολιτιστικό Κέντρο Τυράνων διάφορα είδη (παλιές Ζαγορίσιες σχολές, υφαντά και κεντήματα), αντιπροσωπευτικά δείγματα από την πλούσια πολιτιστική παράδοση του Ζαγοριού, για να εκτεθούν στη συνέχεια στο Μουσείο Λαϊκής τέχνης των Τυράνων.

Η Ένωση Ζαγορίσιων Αθηνών πρόσφερε: Ένα Ζαγορίσιο φλοκατό ένα φόρεμα και μια επάρχνη ζώνης με πόρπη.

Η Ριζαρείος Σχολή: Μια πλήρη παραδοσιακή Ζαγορίσια στολή δύο-2-σεμέν λινά, δύο-2-καρέ κεντήματα δύο-2-λινά τραπέζομάντηλα, προϊόντα όλα της Σχολής χειροτεχνίας Μονοδενδρίου και

Η Λαμπριάδαιο Σχολή: Ένα-1-χαλί μικρό, δύο-2-ξενάγια κουρτίνες υφαντές, δύο-2-κεντήματα καρέ και δύο-2-σεμέν επίσης προϊόντα της Σχολής της.

Τέτοιες ευγενικές χειρονομίες μας τιμούν ιδιαίτερα και συμβάλλουν όπως δήποτε στη σύμφυση των δεσμών μεταξύ των λαών. Οι Ζαγορίσιοι ανέκαθεν με τον πολιτισμό τους και τη λειτή συμπεριφορά στους τρόπους τους κατέκτησαν τις καρδιές φίλων και αντιπάλων.

Σ.Θ.

Μια σεμνή τελετή στις Σχολές της Ριζαρείου στο Μονοδένδρι.

Τον περασμένο μήνα μέσα σε μια ζεστή και χαρούμενη ατμόσφαιρα στο παραδοσιακό καθιστικό της Ριζαρείου Χειροτεχνικής Σχολής στο Μονοδένδρι έγινε το κόψιμο της πίτας για το έτος 1992. Μια αίθουσα κατάμεση από τις μαθήτριες της Σχολής, τις εργάτριες του χειροτεχνικού κέντρου και τους μικρούς τροφίμους του οικοτροφείου με την παρουσία του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού καθώς και των μελών της Διοικούσας Επιτροπής, έδινε την εικόνα μιας ζωντανής και ευτυχισμένης κοινότητας, όπου συστηματικά και αθόρυβα συντελείται ένα σπουδαίο έργο. Όλοι μικροί και μεγάλοι διδακτικό προσωπικό και μαθητευόμενοι ζουν και συμπεριφέρονται σαν μέλη μιας μεγάλης οικογένειας.

Και τρανή απόδειξη γι' αυτό

ήταν στη διάρκεια της τελετής οι θερμές και συγκινητικές εκδηλώσεις αγάπης για την μέχρι τη στιγμή εκείνη παιδονόμο του Οικοτροφείου Αργυρούλα Αναγνωστάκη, που αποχώρησε από την υπηρεσία της Ριζαρείου λόγω συνταξιοδότησής της.

Οι εκδηλώσεις αυτές φανερώθηκαν ακριβώς ένα άλλο είδος σχέσεις, που δημιουργούνται στην οικοτροφική ζωή, όταν κυριαρχεί η αγάπη και η σωστή συμπεριφορά. Είκοσι ένα χρόνια η παιδονόμος Αργυρούλα προσέφερε στη Σχολή Άνω Πεδινών, πρόσφεραν δωρεάν στο Πολιτιστικό Κέντρο Τυράνων διάφορα είδη (παλιές Ζαγορίσιες σχολές, υφαντά και κεντήματα), αντιπροσωπευτικά δείγματα από την πλούσια πολιτιστική παράδοση του Ζαγοριού, για να εκτεθούν στη συνέχεια στο Μουσείο Λαϊκής τέχνης των Τυράνων.

Η σεμνή αυτή τελετή έκλεισε με αποχαιρετιστήρια ομιλία από μέλους ενός μέλους της Διοικούσας Επιτροπής προς την αποχωρήσασα υπάλληλο καθώς και με την προσφορά αναμνηστικού δώρου εκ μέρους του Οικοτροφείου και της Σχολής Χειροτεχνίας.

Σ.Θ.

Πλατεία Νίκου Α. Μαργιόλη στο Δήμο Υμηττού

Σεμνή τελετή οργάνωσε ο Δήμος Υμηττού (στις 18 Οκτωβρίου 1991) για να τιμήσει τον αδικημένο Σκαμνελίτη γεωπόνο Νίκο Α. Μαργιόλη, στο σημείο που βρήκε τραγικό θάνατο πριν δυο χρόνια. Έλαβαν μέρος αντιπροσωπεία του Δήμου με επικεφαλής το Δήμαρχο Υμηττού, εκπρόσωποι της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, του Ορειβατικού Συλλόγου Αχαρνών, ο πρόεδρος και τα μέλη του Δ. Συμβουλίου του Συνδέσμου Σκαμνελιτών, πλήθος κατοίκων του Υμηττού και πολλοί Σκαμνελίτες.

Μετά την επιμνημόνευση δέησης, μίλησαν και κατέθεσαν στεφάνια, ο Δήμαρχος Υμηττού, ο πρόεδρος του Συνδέσμου Σκαμνελιτών και εκπρόσωποι των εργαζομένων στο Δήμο, της Σπηλαιολογικής Εταιρείας και του Ορειβατικού Συλλόγου Αχαρνών. Όλοι τόνισαν τον εξαιρετικό χαρακτήρα του Νίκου Μαργιόλη, την πληθωρική του προσωπικότητα, τη μεγάλη προσφορά του στην ανάπτυξη του προαίσιου, της σπηλαιολογίας, της Ορειβασίας και στην παρουσία του φυσικού περιβάλλοντος. Εξήραν την υψηλού βαθμού προσφορά ως γεωπόνου του Δήμου Υμηττού και την μέχρις αυταπαρνήσεως αφοσίωσή του στην εκτέλεση του καθηκόντος. Γι αυτό και έπεσε μαχόμενος στο άθος της νύχτας του. Στις 18 Οκτωβρίου 1989, προσπαθώντας να κόψει κλωνάρι ευκαλύπτου για να μη κοπεί ολόκληρο το δέντρο, βρήκε τραγικό θάνατο. Το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Υμηττού ονόμασε την πλατεία στο όνομα του γεωπόνου Νίκου Α. Μαργιόλη.

γιόλη. Συγγενείς, φίλοι, γνωστοί, κάτοικοι του Υμηττού κι όλοι οι Σκαμνελίτες θα θυμούνται πάντα το γελαστό παιδί που τόσο αναπάντεχα ο χάρος έκοψε το νήμα της ζωής.

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ

Ο Μ.Ο.Σ. Βρυσοχωριού κάνει γνωστό στα μέλη του και τους απανταχού Βρυσοχωρίτες, ότι η 21-3-92 και ώρα 21.00 διοργανώνει Μουσική Βραδυαρχαλαγωγής. Μόνον καλωσύνες Αλεξάνδρεια Ημαθίας «Κοσμήσε» να κάνει. Ας είναι ελαφρύ το χρώμα που τον σκεπάζει. Ο Μ.Ο.Σ. και οι κάτοικοι του χωριού εύχονται στους υγιείς και τους συγγενείς ΘΕΡΜΑ ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ, ΑΙΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΗΜΗ.

Για την μεταφορά των επιθυμούντων να συμμετάσχουν στην παραπάνω εκδήλωση ο Μ.Ο.Σ. θα μισθώσει λεωφορείο με δρομολόγιο Πάννεννα-Λάρισα-Αλαξάνδρεια επιστροφή από Έδεσσα-Νάουσα-Πάννεννα. Για πληροφορίες-δηλώσεις συμμετοχής στα τηλ. 23381 και 23625 Πάννεννα.

Το Δ.Σ. του Μ.Ο.Σ. ΒΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ

ΓΡΕΒΕΝΗΤΙ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Το Δ.Σ. του Μορφωτικού Αναπτυξιακού Συλλόγου Γρεβεντιού, εκφράζει τις θερμές ευχαριστίες του στους επιστήμονες και ανώνυμους συμπατριώτες για την οικονομική βοήθεια προς τον Σύλλογο.

Αδελφότητα Γρεβεντιού 100.000
Αθηνών 100.000
Ιωάννης Ευστ. 70.000
Τζοβάρας 70.000
Σοφία Βόντινα 30.000
Μαρία Αγορουπούλου 10.000
Ουρανία 10.000
Παπαχριστοδούλου 10.000
Βασιλική Ε. 10.000
Παπαβρανούση 10.000
Όλγα Πίκου 10.000
Ελένη Α. Φάφα 10.000
Γεώργιος Νικολέτας 5.000
Μαρία Αρξομένη 5.000
Μαρία Δριβαλιάρη 5.000
Μαρία Τόδουλου 5.000
Δημήτριος Λωδάκης 5.000
Ασπασία Μανθοπούλου 5.000
Γεώργιος 5.000
Παπαχριστοδούλου 5.000
Όλγα Παπαχριστοδούλου 5.000
Μαρία Χ. Παπαβρανούση 5.000
Δημήτριος Α. Φάφας 5.000
Ιωάννης Κ. Τζωρτζής 5.000
Ευστάθιος Ράπτης 5.000

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέντε χρόνια πάλεψε με το χάρο, όπως πάλεψε και αντιμετώπισε όλες τις δυσκολίες της ζωής, ο Γεώργιος Ν. Πουμποβίνης (ΚΟΥΣΙΟΥΡΗΣ) Την 26-12-91 δεν άντεξε, νικήθηκε και στα 84 χρόνια έφυγε για πάντα.

Ενταφιάστηκε στα Άγια χώματα του χωριού του που τόσο αγαπούσε. Καλωσύνες, ανθρωπος της διοργανώνει Μουσική Βραδυαρχαλαγωγής. Μόνον καλωσύνες Αλεξάνδρεια Ημαθίας «Κοσμήσε» να κάνει.

Ας είναι ελαφρύ το χρώμα που τον σκεπάζει. Ο Μ.Ο.Σ. και οι κάτοικοι του χωριού εύχονται στους υγιείς και τους συγγενείς ΘΕΡΜΑ ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ, ΑΙΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΗΜΗ.

Το Δ.Σ. ΤΟΥ Μ.Ο.Σ. ΒΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

— Ο Ιωάννης Παππάς και η Ευαγγελία Κασαβέτη κόρη του Κων/νου ΚΑΣΑΒΕΤΗ Αξκού Ε.Α την 14-21-91 έφεραν στον κόσμο ένα αραιωμένο και υγιέστατο κοριτσάκι.

Ο Μ.Ο.Σ. και οι κάτοικοι του χωριού εύχονται στους γονείς και παπούδες ΝΑ ΤΟΥΣ ΖΗΣΕΙ.

— Στο Δημήτριο και στην Ισμήνη Κουνάβου ο πελαργός τους έφερε ένα πνεύρο και υγιέστατο κοριτσάκι.

Στους πανευτυχείς γονείς και παπούδες ο Μ.Ο.Σ. και οι κάτοικοι του χωριού τους εύχονται να τους ευχαριστήσουν.

Το Δ.Σ. ΤΟΥ Μ.Ο.Σ. ΒΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ

ΗΛΙΟΧΩΡΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθανε στην Αθήνα η Δέσποινα Αρταλίδου του Ιωάννου, το γένος Λιχ. Τσούλη, ετών 83 και ετάφη με ελπίδες στη γενέτειρά της το ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΝ εν μέσω της Πολυετούς οικογενείας της. Ήταν δραστήρια, φιλόξενη και με χριστιανικά ήθημα. Εγκατέλειπε εν ζωή, πέντε παιδιά παντρεμένα και με πολλά γόνια, ευκατάστατα με χριστιανικά και φιλάνθρωπα αισθήματα.

Θερμά συλλυπητήρια

Γ.Μ.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
Ιδρυτής: ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★
Ιδιοκτήτης - Εκδότης:
ΙΣΤΟΡΙΚΗ και
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ (ΙΛΕΖ)

Σίνα 4 454 45 ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τηλ. 79286 - 74.000

ΣΚΑΜΝΕΛΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθανε στα Πάννεννα και κηδεύτηκε στο Σκαμνέλι ο συγχωριανός μας Πέτρος Μ. Τσέπης.

Το Δ. Συμβούλιο του ΣΥΝΔ. ΣΚΑΜΝΕΛΙΤΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ, εκφράζει θερμά συλλυπητήρια στην οικογένειά του.

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ ΓΑΜΟΙ

— Στην Εκκλησία Περιβλεπτού Ιωαννίνων τελέστηκαν την 28-12-91 οι γάμοι του Γρηγόρη Κατελλίδη του Κλεόβουλου, υπαλλήλου Δ.Ε.Η. και της Ιωάννας Τριάντου του Κοσμά νηπιαγωγού.

— Στο Δημαρχείο Ιωαννίνων τελέστηκαν την 4-1-92 οι γάμοι του Θεόδωρου Χρήστου Νταχρή και της Έλλης Κατσάνου.

Στα εκλεκτά ξενάγια το Δ.Σ. του Μ.Ε. Συλλόγου Κάτω Πεδινών εύχεται κάθε ευτυχία.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ:

— Τη Λιάνα Β. Τζιόβα που αρραβώνιασε με τον Πάννη Μπέλο Μηχανολόγο-Μηχανικό από τα Πάννεννα, το Δ.Σ. του Μ.Ε. Συλλόγου Κάτω Πεδινών συγχαίρει και εύχεται καλά στέφανα.

— Στους αγαπημένους φίλους από παιδιά, Λουκία και Βάσο Τζιόβα, για τους αρραβώνες της κόρης τους Λιάνας (Καθηγ. Ιταλικής Γλώσσας), με τον εκλεκτό της καρδιάς της Πάννη Μπέλλο (Μηχανολόγο-Μηχανικό). Κατασυγκινημένοι στέλνουμε τις καλύτερες ευχές μας και γρήγορα στέφανα.

Βαγγέλης Ρίτσα Ζησιμάτου

ΣΥΓΧΑΡΙΗΤΗΡΙΑ

Τους ανεισιούς μας Ανίκα Π. Διαμάντη που πήρε το πτυχίο χημείας του πανεπιστημίου Θεσ/νίκης και Δημήτριο Ι. Πατσούρα που πήρε το πτυχίο Ιατρικής του Παγ/μιου Ιωαννίνων συγχαίρουμε θερμά και τους ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Επύρο-Ιππολύτη κατελλίδη

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

1) Ανίκα Διαμάντη απόφοιτος χημείας
2) Ορέστης Δριγκόπουλος απόφοιτος Ιατρικής
3) Βέρα Παπαμαχαίλη απόφοιτος Ιατρικής

Το Δ.Σ. του Μ.Ε. Συλλόγου Κ. Πεδινών τους εύχεται καλή σταδιοδρομία.

ΚΗΠΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

Πέθανε και κηδεύτηκε στα Πάννεννα στις 16/1/1992 ο συμπατριώτης μας από τους Κήπους Αργιόλας Βαταβάλης σε ηλικία 86 ετών.

Τους οικείους του συλλυπούμαστε θερμά.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Θεωρούμε υποχρέωση όπως και δια της εφημερίδας «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», ευχαριστήσουμε θερμά όλους τους συμπατριώτες συγγενείς και φίλους, που μας συμπαράσταθηκαν στο βαρύ μας πένθος για το θάνατο της λατρευτής μας νουνάς Βασιλείας Καλέντζου Παραστά.

Οικογ. Κώστα Δ. Χριστοδούλου

ΚΑΠΕΣΟΒΟ

ΑΕΙΑ ΒΡΑΒΕΥ ΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Εκπαιδευτικών (Α.Ε.Δ.) απένειμε στον κ. Ιωάννη Φ. Δούκα «ιδιοκτήτη-διευθυντή των γνωστών «Εκπαιδευτηρίων Δούκα», το βραβείο της, που δίδεται σε προσωνομώτες που προσφέρουν σημαντικές υπηρεσίες στην εκπαίδευση.

Προσθέτουμε και εμείς τα δικά μας συγχαρητήρια.

«Το Ζαγόρι μας»

ΑΡΙΣΤΗ

Συγκινητικό τηλεφώνημα λάβαμε από την μακρινή Αυστραλία από τον Αριστίνο συνδρομητή της εφημερίδας μας —την μοναδική παρηγοριά σου— όπως μας δήλωσε, Χρήστο Ζαρόπουλο, ο οποίος μας παρακάλεσε να καταχωρίσουμε τα παρακάτω στη στήλη των κοινωνικών της εφημερίδας.

Εμείς τον ευχαριστούμε θερμά που μας θυμήθηκε από τόσο μακριά, πράγματι μας τίμησε και μας έδωσε δύναμη και κουράγιο να συνεχίσουμε αυτήν την μικρή εκδοτική προσπάθεια.

—Συλλυπητήρια για τον θάνατο του συγχωριανού μου Παύλου Παπακώστα.

—Συγχαρητήρια στο Γιώργο Φώτο για το γάμο της αγαπημένης του κόρης.

—Συγχαρητήρια στη Νεκταρία Χριστοδούλου για την απόκτηση του πτυχίου της Νομικής. Καλή σταδιοδρομία.

Χρήστος Ζαρόπουλος
ΘΑΝΑΤΟΙ: Βιάστηκε να συναντήσει τον άντρα της που πέθανε πρόσφατα, η Αρσινόη Ι. Μιχαήλ. Πέθανε στις 18/1 και ενταφιάστηκε στο κοιμητήριο μας.

Ταλίνη

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. Βαζιώκας Βύρων
2. Βαζιώκας Κώστας
3. Παννακός Ευριπίδης
4. Θεόδωρος Σάββας
5. Κυριακή Κάλλη
6. Νικολαΐδης Πάννης
7. Οικονόμου Κώστας
8. Τζιόβας Βασίλης
9. Τζιόβας Φοίβος
10. Τσαούσης Λεωνίδα

Επιτάγες - Εμβάσματα:
ΘΑΝΑΣΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ
Σίνα 4 454 45 Ιωάννινα

β) Η καταβολή συνδρομών - εισφορών:

ιδιοχείρως και στη διεύθυνση: Μυροπολείο Κ. ΚΥΡΙΑΖΗ

Λόδου Βύρωνος 21
(κ. Τούλα Ποδά)

γ) Κατώτερη ετήσια συνδρομή δρχ. 2.000

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ: Το ζεύγος των χωριανών μας Σακράτης και Βούλα Φώτου που μένουν στα Πάννεννα, απέκτησαν θυγατέρα.

Να τους ζήσει.

Σ.Ε.

ΕΛΑΤΗ

Συγχαίρω εγκάρδια την ανεισιόμου Βύλλυ (Βασιλική) Ανδρ. Βασιλοπούλου, εγγονή του κουνιάδου μου Νικολάου Στάρα, Συνταξιούχου δημ/λου εκ Παπύγκου-Ζαγοριού, που πήρε το δίπλωμα της Αρχαιολογίας και της εύχομαι καλή σταδιοδρομία.

Ο Θέλος της Αργιόλας Συνός

ΠΑΠΙΓΚΟ

ΣΥΓΧΑΡΙΗΤΗΡΙΑ

Θερμά συγχαρητήρια στον αγαπημένο μας Τηλέμαχο Αναστασίου Τσελλίδη για τις μέχρι σήμερα λαμπρές επιτυχίες και επαίνους που έλαβε στις ΗΠΑ.

Για την απόκτηση, πτυχίου BATSELO στο Παν/μιο RHODE ISLAND στον κλάδο COMBUTER EMCIMEERIMC και την υποτροφία MASTER στα μαθηματικά. Του ευχόμαστε κάθε επιτυχία και καλή σταδιοδρομία.

η αδελφή του Βασιλική ο αδελφός τους Θωμάς η γιαγιά του Λουκατερίνου Μουζά και η θεία του Όλγα Μουζά. Το «Ζαγόρι μας» εκφράζει τα συγχαρητήριά του.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ ΘΑΝΑΤΟΙ

Απεβίωσε στη Θεσ/νίκη ο υπερασυνόβιος Δημήτριος Δραγατιάδης Θερμά συλλυπητήρια στην οικογένειά του.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

Στην αγαπημένη μας θέα Ματσούλη που αρραβώνιασε με τον Γιώργο Μητρογιάννη τους ευχόμαστε καλά στέφανα.

Η Εκκλ. Επιτροπή ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Ο Ζαφείρης και η Κάλλη Καραϊσκου απέκτησαν κοριτσάκι να τους ζήσει.

Η Εκκλ. Επιτροπή ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ

Ευχαριστήριο

Το πλήθος των Ζαγορίσιων που με όποιον τρόπο μοι συμπαράσταθηκε θέλοντας να χύσει βάλασμα στην απόθνημη πλήρη από την απώλεια του συζύγου μου Κώστα Γκολέτη. Ευχαριστώ από βάθος ψυχής.

Ταλίνη

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΙΣΦΟΡΑ

- 10.000
Ζιαβάκας Θωμάς
5.000
Βατζιά Σοφία
Κυρκοπούλου-Σίδερη Νίκη
Λαμπρίδης Βασίλειος
Λάπας Κων/νος
Μουζά Αικατερίνη
Παντελή-Βαζάκα Θεανώ
Παπαζώης Ι. Γεώργιος
Σκλαβενίτου Αντιγόνη
Συκιάτης Σταύρος
Σύλλογος Μονοδενδριτών
4.000
Οικονόμου Βλάσης
Τζοβαίρη Γ. Κυριακή
3.000
Λαζαρίδη Κ. Πηνελόπη
Μπάφα-Μίσιου Έλλη
Παγούνη-Μυστηροπούλου Μάγδα
Πρίτσου Βικτωρία
Ράπτης Αν. Ανδρέας
Σουκοβέλος Απόστολος
2.500
Ευνός Αγησίλαος
2.000
Αλεξανδρής Κων/νος
Αλεξιάδης Φρίξος
Αργυρίκου-Ματσοπούλου Ασπασία
Βακάρος Ιωάννης
Βαρτζώκας Αν. Κων/νος
Βίκας Π. Γεώργιος
Βλαχοπούλου-Αναστασίου Αλίκη
Βλαχοπούλου Βασ. Νίκη
Βογάς Απόστολος
Γουνόπουλος Δ. Χριστόδουλος
Δάνου-Μακρή Λίτσα
Δασκαλόπουλος Βασίλειος
Διαμαντή-Καλαντζή Μαρίνα
Δούκας Αν. Ελευθέριος
Θεμελή Δ. Ευλαμπία
Καλλιγέρου-Παπανικολάου Ελ.
Καναβέλης Αθανάσιος
Καφέτσιου-Κωνσ/νίδου Βασ.
Κοντούρης Ιωάννης
Κρίτσα Στ. Γεωργία
Λιόγκα-Σακκά Βούλα
Μπόλης Εμμανουήλ
Ξάνθος Μιχαήλ
Ευνός Ναπολέων
Οικονομίδου Αυγή
Οικονόμου Ειρήνη
Οικονόμου Παντελής
Οικονόμου Πέτρος
Παπαζογλου Κων/νος
Παπαθανασίου Ελευθέριος
Παπακώστας Χριστόφορος
Πεζοδρόμος Γ. Αναστάσιος
Πέτρου Ιωάννης
Ράγγα Καλλιόπη
Σακελλαρίδη Ευφημία
Σακελλαρίου Β. Χαρίκλεια
Σκλάβος Κων/νος
Σουσιόπουλος Ιωάννης
Σουσιόπουλος Νικόλαος
Σουσιόπουλου-Αδριμή Έφη
Στάτσα Π. Μαγδαληνή
Στάτσα Χαρίλαος
Σφάγγος Ιωάννης
Τζιάσος Τ. Χαράλαμπος
Τόλογλου Ανδρέας
Τόλογλου Οδυσσέας
Τόλογλου Φιλομήλα
Τσουμάνης Αλ. Παύλος
Φραγκοπούλου Δανάη
Χρόνη-Παππά Μαρίκα

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

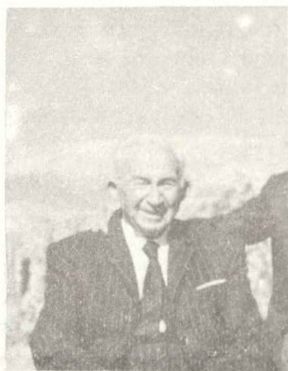
Για την εκπλήρωση των σκοπών του περιοδικού «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ μας»:
— Ο κ. Θωμάς Ζιαβάκας, στη μνήμη του Παύλου Ν. Παπακώστα δρχ. 5.000
Η ΙΛΕΖ ευχαριστεί θερμά.

ΚΗΠΟΙ: Στη μνήμη της Βασιλείας Καλέντζου, πρόσφεραν στην εκκλησία μας Άγιος Νικόλας, οι:
— Η κ. Λίνα Δογορίτη με τη θυγατέρα της Τίνα δρχ. 10.000.
— Η κ. Κατίνα Φατσέα δρχ. 10.000.
Η Εκκλ. Επιτροπή Κήπων ευχαριστεί θερμά.
— Στη μνήμη της αγαπημένης τους συζύγου και αδελφής Ιππολύτης Ζησίδη, ο Ηλίας Ζησίδης και η Ροδοθέα Αγγέλη πρόσφεραν από 5.000 δρχ. στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Κήπων.
Η Εκκλ. Επιτροπή ευχαριστεί θερμά.

ΗΛΙΟΧΩΡΙ: Ο εξ Ηλιοχωρίου Παρταλίδης Γεώργιος του Ιωάννου, Επιθεωρητής Εθνικής Τραπεζής Ελλάδος, προσέφερε εις μνήμην της μητρός του Δέσποινας, το ποσό των 100.000 δραχμών, δια τας ανάγκας της Ιεράς Μονής «Τα Γεννέθλια της Θεοτόκου» **ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ**.
Γ. Μ.

Ζαγορίσιες προσωπικότητες που φεύγουν

Κώστας Απ. Γκωλέτσης

Πλήρης ημερών, στα ενενήντα πέντε του, εγκατέλειψε τον μάταιο κόσμο μας ο θαλερός Δοβριανίτης Κώστας Απ. Γκωλέτσης, ευγενής και κομψός ως την τελευταία του ημέρα. Ο μεταστάς -γόνος εμπορικής οικογενείας- ήτο γνωστός στα Ιωάννινα ως μεγάλεμπορος αποικιακών και γαλακτοκομικών προϊόντων επί σαράντα έτη, σε εποχή που η αγορά των Γιαννίνων λειτουργούσε με ακέραιο το νόμο προσφοράς και ζήτησης και όπου το κέρδος υπολογιζόνταν και με την πεντάρα. Συγκαταλέγονταν μεταξύ των μεγαλύτερων ονομάτων της αγοράς και ουδέποτε παρέβη τους εμπορικούς νόμους που θέσπιζε η πολιτεία, και γίνονταν παραδεκτοί κοινωνικά. Η αγορά των Ιωαννίνων εκείνη την εποχή εθεωρείτο από τις εντιμότερες και σταθερότερες της Ελλάδας και ήταν δύσκολο αν όχι ακατόρθωτο να επιβιώσουν αεριτζήδες. Μετά τις γυμνασιακές σπουδές του μετέβη στην Ελβετία όπου και έτυχε ευρύτερας γνώσεως της οικονομικής επιστήμης. Για τη μόρφωση και τις ικανότητές του ο εμπορικός κόσμος των Ιωαννίνων αρκετές περιόδους τον ετίμησε με την ψήφο του αναθέτοντας του την Προεδρία του Επιμελητηρίου Ιωαννίνων. Επί μισόν αιώνα ήταν μέλος του Δ/κού Συμβουλίου της Λαμπριαδείου Σχολής Άνω Πεδινών και βοήθησε θετικά στην πρόοδό της. Μεταπολεμικά, όταν άρχισε η έξοδος εργατών μας, στην Δυτ. Γερμανία, η Βόννη του ανέθεσε το Προξενείο της Δυτ. Ελλάδας και είναι εκατοντάδες οι ευγνώμονες εργάτες μας που εξυμνήθηκαν αφελοκερδώς από τον μεταστάνα. Ήταν ιδρυτικό μέλος και επί σειράν ετών Αντιπρόεδρος της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, και ο μεταστάς δεν ξεχνούσε ποτέ και τη γενέτειρά του τη Δαβρά, όπως και πολλοί πρόγονοί του, και τελευταία σενέβαλε με γενναία χρηματική εισφορά στην υδροδότησή της. Ευχόμαστε να σταθεί ελαφρά η Γιαννιώτικη γη που τον σκέπασε. Το περιοδικό μας εκφράζει στους συγγενείς του εγκάρδια συλλυπητήρια.

Προσφορές
για το Ηρώο της
Ζαγορίσιας γυναίκας

- Ο κ. Γεώργιος Ιω. Παρταλίδης, στη μνήμη της αγαπημένης του ανεψιάς Αγνής Θ. Κωσταντή από τον Ελαφότοπο, που χάθηκε τόσο πρόωρα, δρχ. 10.000
- Ο κ. Ελευθέριος Παπαθανασίου, στη μνήμη της μάνας του Ευρυδίκης (Ελάτη) και της φίλης της Ελένης θ. Θεοδώρου (Μονοδένδρι), δρχ. 5.000

Η ΙΛΕΖ ευχαριστεί θερμά.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

- 5.000
Δόνος Πελ. Δημήτριος
Ζάνου Μαίρη
Παπαγεωργίου Στ. Βύρων
3.000
Καπετάνιος Δημήτριος
Παπαζήκος Χρ. Παύλος
Σαραλή Θεοδοσία
Χριστοδούλου Δ. Κων/νος
1.500
Αποστόλου Ανδρέας
Αποστόλου Κλεοπάτρα
Βαβέκης Χρήστος
Βάντιος Αθανάσιος
Βέλου Θάλεια
Βέλλος Π. Απόστολος
Γεωργίου Ι. Κων/νος
Γιαννώρας Γ. Νικόλαος
Γκρουτδής Γ. Σωκράτης
Δάφλου Ελένη
Δέρβας Δημήτριος
Δριγκοπούλου Ιωάννα
Δριγκοπούλου Μπέση
Καρθούνης Χρήστος
Κιοσές Ιωάννης
Κοιμάρης Τάκης
Λαδιάς Δημήτριος
Λιόντος Αθανάσιος
Λιόντος Παναγιώτης
Λιόντου-Τσελεπίδου Κλεονίκη
Ματθαίου Άννα
Ματθαίου Δημήτριος
Μητακίτης Δημήτριος
Οικονόμου Ελένη
Πανταζής Ιωάννης
Παπαϊωάννου Σταύρος
Πατέρας Μιχαήλ
1.500
Σαββοπούλου Ελπίδα
Σίμου Ευλαλία
Στεφάνου Π. Αθανάσιος
Τζίμας Ιωάννης
Τζιμοπούλου Ελένη
Φωτιάδης Μιχαήλ
Χασιώτη Βασιλική

ΠΕΝΘΗ

Νίκος Κανούρας

Ασπράγγελοι. Απεβίωσε σε ηλικία 82 ετών ο Νίκος Κανούρας Ηγουμενίτσα και ετάφη στα Πάγια Γεννήθηκε στους Ασπράγγελους, απεβίωσε προπολεμικά του Πρώτου Θεσσαλονίκης Εργάστηκε ως συμβολαιογράφος Ηγουμενίτσα αφήνοντας αγαθή μνήμη. Ήταν λάτρης του χωριού του επισκέπτονταν τακτικά και διατηρούσε συγγενικούς και φιλικούς δεσμούς από το χρόνο. Τη προσήνη, διαχτυλός, ευχάριστη και άκρα δημιουργικός. Ξεκίνησε ταπεινά εκ του μηδενός και τόνωσε με τον πνευματικό του σμό να επιβιώνει άριστα. Τη γυναικά του, τους λοιπούς συγγενείς του συλλυπημένα θερμά και ευχόμενα να είναι το χωριό τους σκέπασε.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ο μοναδικός τρόπος φιλικών γνωστών για την απρόσκοπτη σή του περιοδικού μας είναι ηδρομή σας. Γι' αυτό μην ξεχνάτε την στέλνετε έγκαιρα.
Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ